

O PŮVODU A PŘÍČINÁCH JEDNOTY BRATRSKÉ

I KNĚŽSTVÍ A ŘÁDU KTERÉHOŽ SE V NÍ UŽÍVÁ

[[67r] O původu Jednoty bratrské: jakými příčinami to šlo a k tomu přivedeno bylo, že sou některé pobožné osoby z posluchačů M. Jana Husa i jiných starých Čechův, od Římanů¹ se oddělivše, však ani k straně pod obojí, ani k Valdenským² nepřistoupili, ale sami obzvláště služby podlé naučení svatých Písem i služebníky podlé příkladu prvotní svaté církve mezi sebou zřídili, sprostně i upřímě i krátce, tak jakž se ty věci dály, sepsáno od Bratra Jana Blahoslava Přerovského. |

[67v] Knihy, z nichž spis tento vybrán, tyto jsou:

1. Spis B. Vavřince Krasonického O původu bratrské Jednoty, krátký.³
2. Stará apologie bratrská psaná.⁴
3. Spis proti odtržencům.⁵
4. B. Tůmy Přeloučského⁶ spis panu Holešovskému⁷ učiněný o tom, že bratrská Jednota jest z Boha.⁸
5. Odpovědi a konfessi⁹ Rokycanovi¹⁰ i jiným.
6. Odpověď Jana Černého,¹¹ lékaře, doktoru Augustýnovi¹² na jeho hanlivou knížku proti Bratřím.¹³
7. Listové od Bratří starých¹⁴ pánům i městům psaní.
8. Z <s>pisu o dvanácti letech.¹⁵
9. Spis aneb kázání čtvero Bratra Johanesa Augusty: O ustavení svatého Matěje za apoštola na místě Jidáše.¹⁶

A mnoho jsem toho psal, což sem sám slyšel od těch, kteříž něčemu sami přítomni byli, a něco od těch, jenž přítomni byli, slychali. |

[68r]

O původu a příčinách Jednoty bratrské i kněžství a řádu, kteréhož se v ní užívá. A při tom i o příhodách některých těch časův zběhlých při též Jednotě.

Anno 1547 o masopůstě.

*J. B. charissimo commilitoni Z. L. salutem.*¹⁷

Dobrou vědomost toho máš, bratře a tovaryši milý, jak časů předešlých lidé někteří, zlostí a závistí d'ábelskou podjati a zapálení jsouce, netoliko mluvenými, ale i psanými svými na to se byli vylili, jak by jednotu tuto, (v níž i my také duši svých spasení dověřili sme se), zhaněli, zplundrovali a za bludů plnou a svodův lidem ukázali; a to jako chytráci způsobem tím před se byli vzali, [[68v] že sou původ Jednoty i řádu, kteréhož se v ní užívá, ukazovali, ale nedovodili nebýti z Boha, ale z lidí těch, kteříž se od církve římské (oni řkou svaté) a tak od Krista odtrhli, a tudy na to dohnati chtěli, že by to všecko z satana, hada chytrého,¹⁸ pošlo, čehož kdyby byli dovedli, již snadné jim by bylo dokázati, že všecko, což z d'ábla pochází, Bohu nelibé a odporné jest.

Ne pro jiněť pak sou se na to vydali, než proto, že pravda ta, kterouž Pán Bůh v ní má, v oči je bodla, tak aby i lid mnohý známost jí měl. Protož nesměli se v to tak zhruba pustiti, aby učení její zákonu Božímu protivné býti pravili, ani také život jich aby se s Kristovým a apoštolským nesrovnával, neb by tudy sami sebe u lidu byli zkazili a za hříšníky odsoudili. Neb mnozí z lidu obecného, kteříž ostřejšího rozumu sou, učení bratrské pravější i život jejich ctnostnější býti znají nežli kněží papežových.

Ale ještě ďábel nerad, což započal, nechává, až i dokoná, i navedl také tyto, aby opatrnější cestu vy[[69r]myslili a zhaněli, (jakož sem napřed řekl), původ Jednoty i kněžství. Oni tedy o to opět, jak by ukázali, že odřezanci sou a kněžství pravého nemají, opravdově se snažili, a tak se jim již zdálo, že toho na ně snadně těmi jakýmisi provázky a poslušnostmi dovedou,¹⁹ a již to za nepochybně drželi, že jim nikoli Bratři nevyjdou; ale i v tom jim Pán Bůh překážku učinil.

My pak, bratře můj milý, z té příčiny, vidouce těch lidí takovou v hanění Bratří, předkův našich milých, snažnost, mnohá spolu rozmlouvání mívali sme (jakož o tom dobře víš), to rozsuzující a vyhledávající, kterak bychom, kdyby na nás takoví přišli, původ Jednoty bratrské i kněžství neb řádu jejího zastávali i Jednoty původ z Boha i řád pravý v ní býti prokázali; však nepamatuji se, abychom kdy na čem jistém zůstali. A protož od té chvíle vždycky sem byl žádostiv pravou zprávu těch věcí od někoho míti, ne proto, že bych pochyboval v mysli své o tom, že by Jednota bratrská původ svůj [[69v] z Boha měla, ale pro potřebu již oznámenou. Ale když sem pak, na to se od mnohých pilně proptáváje, nijakž se nemohl toho doptati a těch, kteříž snad (a bezpochyby) o tom dobrou vědomost měli, pro některé příčiny, zvláště pro tu, aby mi to k všetečnosti přičteno nebylo, nesměl sem se tázati, nevěda se tedy kam vrhnouti, i uložil sem u sebe, což bych nejvíce mohl knih o učení, o víře i původu od Bratří našich, zvláště starých, sepsaných sobě zjednati a v ty se vši pilností nahlédnouti, naději pravou maje, že pravého smyslu z nich o té věci nabudu. I učinil sem tak, a spisův takových bratrských nemálo sobě zjednaje, pilně sem je přehlídal, k tomu i mluvení mnohá s těmi, s kterýmiž mi slušelo a možnost byla, o té věci sem míval, kteříž mi toho dosti podlé povědomosti slušnou zprávu dávali i příhody staré, při počátku Jednoty zběhlé, vypravovali. A tím obojím tak mi se vidí, že při té věci gruntovně, jakž sama v sobě jest, zpraven jsem a [[70r] tím, čehož sem i s tebou dávno lačněl, nasycen. Ale aby snad z paměti mé to, což bych z těch knih i rozmlouvání společných nabyl, nevypadlo, nětco krátce těch věcí sem poznamenal.

Mysle pak na to, že i ty, poněvadž také té žádosti si byl, o těchto věcech jistou zprávu nějakou jako i já maje, budeš o to pečovati, aby buď skrze čítání knih bratrských, buď skrze společná rozmlouvání o tom < *s těmi* >,²⁰ kteříž našich věcí povědomi jsou, jisté zprávy při těchto věcech došel i tou příčinou, což sem sobě byl krátce znamenal, něco málo toho pozpraviv, přepsal sem a tobě teď posílám v tom úmysle, aby ty s pilností to přečta, jestliže co ještě více o těch věcech víš, přidal k tomu mému poznamenaní, aneb jestliže bych já v čem (o čemž jistě nevím) pochybil, aby to proměnil a sumou s tím tak, jako by tvé vlastní bylo, nakládal, společné dobré obmýšleje. Věřím, že žádosti mé naplněním nepohrdneš. A s tím dej se nám Pán Bůh všemohúci ve zdraví shledati; a tentýž račiž zpravovati cesty a kroky naše. Amen.]

[70v]

KAPITOLA PRVNÍ

Zjevné svědectví Písma svatá tomu vydávají, že jest Bůh vždycky, jakž sou lidé na zemi býti počali, své, kteříž se jemu líbili, míval. Neb ačkoli Adam, první člověk, v hněv boží jest upadl a zlořečenství pro skutek jeho na všecky lidi, ano i na některé jiné živočichy, ba i na tu zemi od Boha jest vydáno,²¹ však proto milosrdenství svého od něho Bůh neodjal, ale jakž jej v zlořečenství a tudy v mnohé bídy a zámutky vydal, tak ihned také zase zaslíbení milostné, jímž by se v těchto převelikých úzkostech svých potěšoval, jemu učinil a tolikéž i jiným synům, vnukům a potomkům jeho jest činíval.²² Za času Noe také jest Bůh, shlédna na svět, žádného dobrého neuzřel, však uzřel toho, kdož mu se líbil, totiž Noe.²³ Ale nechť se tam nezavodím, nebo toho, čemuž můžem z Písem [[71r] svatých se naučiti, tuto šířiti nemíním.

Sumovně toliko nechť toto doložím, že snadně z Písem svatých to může býti ukázáno, že jest Bůh od počátku světa a stvoření věkův vždycky ty lidi měl, kteříž se jemu líbili. Jakož pak to bylo před Kristem, tolikéž vězme, že jest bylo i po Kristu a bude až do skonání světa.

Ač pak ne tak může pořádek všech mužů bohobojných a lidu jich se přidržejícího, kteříž byli po apoštolech, z Písem svatých ukázán býti, jako těch, kteříž před Kristem, počnouc od Adama, byli: však proto kronikami a sepsáními mužův pobožných, kteříž hodnověrní světkové příhod za těch časů stalých jsou, ukázáno to býti může, jako z kroniky Eusebia Cesarienského, kteráž *Tripartita* slove,²⁴ a jiných mnohých. A byť pak i z těch nemohl žádný pořádek (ale muž) vyhledán býti, tehdy to samo povědění Kristovo, kdež dí: „S vámit' sem až do skonání světa“,²⁵ nás na to přivede, abychom tomu, že Bůh na světě vždycky své má, [[71v] povoliti musili, ač pak někdy u velmi malém počtu bývali zvláště pospolu, jako za dnů Eliáše proroka, kterýž, horlivě k Bohu mluvě, i to řekl: „Já sem, prej, sám, Pane, ctitel tvůj, jiní se všickni po modlách uchýlili *etc.*“²⁶ Ale co mu odpovědino od Boha? „Mámť já, prý, ještě sedm tisíc lidu, kteříž kolenou svých před Bálem neskláněli.“²⁷ Takt' jest i po všecky časy bývalo, že někdy nemnozí jedni o druhých věděli a jedni s druhými bývali a někdy také zase Bůh, kdež ráčil, rozšířil své ve veliké množství, jako za časů apoštolů.

I odkud tedy původ byl jednoty a pospólnosti těch lidí, kteří z tak malička ve mnohý počet rozšíření od ducha Božího bývali? Odnikud jistě odjinud než od Boha, kterýž je tak rozmnožoval. Čehož kdož se doptati chce, musí oči svých výše pozdvihnouti a ne tu hledati původu těch lidí, kdež se rozmnožovati a růsti v větší počet počali. Nebo ne tehdaž teprva počala pravda na světě býti u lidí, ale prvé byla, hned od [[72r] prvního člověka počna; ten jest původem všeho toho a jeho původ jest Bůh.¹ Kdybychom chtěli při takovém obnovení původu hledati obzvláštního, musilo by několiko těch původů býti, poněvadž, jakž řečeno napřed, ten lid nejednou se rozšiřovati počínával. Ale musíť jedné a téže věci jednostejný původ býti; jakož původ rozhlásování pravdy a pospólnosti Židův byl z Boha, tak také i potom, když se zmenšila ta věc a Bůh opět takovouž pospólnost míti chtěl, sám se v to vkládal a byl toho původem.

Na to tedy předně musí se pohleděti, jaký jest to lid a jakého obcování, kterýž se tak, jsa od jiných oddělen, rozmáhá, a na *nových-li*^{II} se gruntích zakládá, čili starých se dobral a na těch dělá. Jestližeť jest nová a nikdy prvé nebývalá fundací, jižť jest dosti důvodu, že není z Boha. Nebo apoštol dí: „Jestliže by vám kdo jiné evanjelium kázal, prokletý budiž.“²⁸ Pakliť uznáno bude, že lid ten nic nového před se neběře, ale to, což [[72v] již prvé bývalo, již bude slušeti, aby ti gruntové a stavení, kteréž na těch gruntích prvé bylo vzděláno, rozváženo bylo, a jacíž ti gruntové s tím stavením byli prvé, totiž dobří nebo zlí, tak také tito znovu vystavení budou dobří nebo zlí, když jedno ve všem s prvním stavením toto nové srovnávati se bude.

Pro tentoť tedy konec, můj milý bratře, tuto obšírnou řeč sem učinil, abych ukázal, že původ Bratří a té pospólnosti, kterouž mezi nimi vidíme, již také účastníci sme, není odjinud než z Boha, a že budeme-li právě hledati původu a počátku o Bratří, tak abychom jako u příkladu, počnouc od jablka, *před se*^{III} po ratolestech šli, až bychom se i kořene jako klubka po nitce uptali: tedy nepřijdeme k jinému původu, gruntu aneb kořenu než k tomu, kteréhožto Otec nebeský jest vinařem,²⁹ jenž jest Kristus, a že Bratří jsou také z téhož kořene ratolesti. |

[73r] Ukázav pak pospólnosti bratrské původ Boha všemohoucího (a k lidskému pokolení obzvláštní milostí nakloněného) býti jako i jiných jednot a pospólností, kteréž před nimi bývaly a na týchž gruntích se zakládaly, již k tomu se ale obrátím, abych také o tom, skrze koho se a jak dalo tehdejšího času, když se to dílo Boží rozšiřovati počínalo a Jednota tato se začínala, oznámil. A to tak, abych netoliko ukázal, jak sou se rozmáhati počali, v řád jak uvedeni, kde kněžství vzali, ale s některé částky i toho dotku, co se jim, zvláště osobám těm,

^I Rkp. B: + v němž vše svůj počátek a bytnost má a z něho ji běře.

^{II} nových-li] nowýchlich

^{III} před se] předce

kteříž sou přední byli, ano i vši Jednotě předcházeli, a jak se dařilo, jaká pokušení, zámutkové, úzkosti i nebezpečnosti, a což víc jest, i k životům sahani na ně přicházelo.

Umínil sem pak, abych něco výšeji začal, nežli od toho času, v němž se Jednota začínala. Nebo tudy snáze se bude moci porozuměti tomu, jaké sou se příčiny předkům našim k tomu, aby od kněžstva a jednot jiných³⁰ se odděli[[73v]li, daly *etc.* I tomu se snadně odtud srozumí, že ne Bratři sobě smyslili učení a víru takovou, kteráž se mezi nimi vidí, ale že jest to vše, prvé nežli se Bratři oddělili, na světě bylo u lidí, kterýmž to Pán Bůh jako potom Bratřím dáti ráčil; oni pak, totiž Bratři, že sou se těch starých gruntů, to jest té pravdy chopili i podnes se drží, ač pak před vyzdvižením této jednoty velmi maličký počet těch byl, kteříž by praví Boží citelé byli, jako za kterého Eliáše,³¹ však proto že sou vždycky bývali jedni po druhých.

KAPITOLA DRUHÁ

Jest tomu více než dvě stě let, jakž někteří muži učení netoliko v umění pohanském, kteréž sedmero slove,³² ale také i v Písmích svatých, k tomu také od Boha z milosti duchem [[74r] jeho majíce srdce ohnuté a tam nakloněné, spatřovali jsou v mysli své a v soud brali mnohé věci z náboženství křesťanského, kteréhož papež v Římě hlavou se činil, a takovým mnohým pilným a častým rozsuzováním na to sou přicházeli, aby o papeži a spolu pomocnicích jeho sjednocených zlé smýšlení měli. Neb zákon Boží čtouce, vůli Boží, která by při kterých věcech byla, poznávali a římské mravy, ustavení a řády rozličné vidouce vůli Boží odporné a proti ní čelící seznávající, zvláště když viděli, ano papež nade všechny panovníky světa se povýšil, zboží císařské k sobě shrnul a zprávcím světským a ne duchovním učiněn s svými kardinály. Též lásky při něm nemohli se uplati, neb viděli a rozvažovali, co jest učinil křesťanům jiným, kteříž jeho bezbožností povolní býti nechtěli. Protož ti dobří muži tyto a mnohé jiné věci vidouce a z toho římskou církev daleko od podobnosti první církve, Kristem a jeho apoštoly obno[[74v]vené, odešlou a již na nejvyšším stupni nešlechtnosti postavenou poznávající, i nemohli toho nijakž v srdcích a v svědomích svých chovati, ale psali sou rozličné a mnohé knihy, v ni<ch>ž o církvi římské, papeži a kardinálech a všem tom komonstvu mnoho dotýkali, zavedení příčiny ukazující, ano že ona jest ta nevěstka svatojanská krví svatých opilá, na šelmě, to jest lidu zhovadilém, posazená,³³ mocně Písmi svatými a rozličnými důvody dovozující, nebezpečnosti velikých a mnohých, kteráž sou potom na ně přicházela, se opovázivše: neb někteří pro ty věci o statek i poctivost i hrdla³⁴ přicházeli, o čemž níže šíře. Takť jest jim ta římská nevěstka, rufka platila, kdež jen o kterém, že se kde zjevil, zvěděla.

Titot' sou pak byli ti muži a takto o tom psali. Jako jeden Robertus Aliakonienský³⁵ ten takto mluvil: „Pastýřové duchovní jsou příčina porušení víry a života křesťanského, a byt' jiných zlostí v sobě neměli, než samo to, že nekází čtení [[75r] svatého, sout' Antikristové, satanášové proměnění v anjela světlosti,³⁶ lotři a zloději *etc.*“ A tentýž níže: „A toho všeho i jiného zlého příčina a studnice a počátek jest tento dvůr neb stolice římská.“

Bernart³⁷ *Super Cantica* dí: „Lekejte se, kněží, kteříž se tak chováte nešlechtně, že na stravě, kteráž by vám zstatčiti mohla, nemajíce dosti, zbytky, jimiž by chudí od hladu mohli zachováni býti, nevěrně a svatokrádežně zadržujete a v požívání své pýchy a smilství živnosti chudých k sobě obracovati se nestydíte. A tak na dvě hřešíte: 1. že cizí rozchvacujete, 2. svatých věcí v svých marnostech a mrzkostech zle užíváte. Protož drží vás pýcha, abyšte se nepokořili ku pokání.“³⁸ A týž *Ad Eugenium* dí: „Plnát' jest pyšníkův církev a není toho, kdo by mrzkosti měl skutky i přípravy její.“³⁹

[75v] Francišek Petrarca⁴⁰ v Epištolách svých bez titule⁴¹ mocně toho tvrdí a dovodí, že církev římská jest ta nevěstka okrášlená zlatem,⁴² napájející a trávící krále zemské a všecky národy, a že jest napsáno na čele jejím Babilon.⁴³

Mistr Milíč,⁴⁴ Čech dávní, kněz nábožný a učený, ten v sobě mnohá myšlení a nucení míval, aby šel do Říma, a světčil, že již Antikrist ve vsí moci přišel. On pak s postem se modlíval, jestli to vnuknutí a myšlení od Boha, aby to ráčil oznámiti skrze kohokoli jiného hodnějšího; nemoha pak zbýti, musil jíti do Říma a tam na dveřích psal: „Antikrist již jest v církvi.“⁴⁵

Mistr Matěj Pařížský,⁴⁶ kanovník na hradě pražském, kterýž tam na hradě leží, nad jehožto hrobem jest *epitaphium*, jehož před několikánácti léty kanovníci několik řádkův uřezali, ten napsal dvoje knihy nemalé o samém Antikristu, kteréžto pan Zaječický⁴⁷ z latinského jazyku do českého přeložil.

[76r] Také potom v království E<n>glickém byl Jan doktor Evanjelikus, přímím Wiklef,⁴⁸ muž učený; ten mnoho knih napsal, jedny *De veritate sacrae scripturae*, *Dialogum de veritate et mendatio*,⁴⁹ *Triologum*, *Magistrum sententiarum*,⁵⁰ item *Conciones*, *Regulas et leges monachorum*,⁵¹ item *De Antichristo*,⁵² v kterýchžto knihách široce zavedení římské církve oznamuje. Toho Jana po smrti Konstanské *concilium* usoudilo za kacíře a kosti z hrobu vyníti, spáliti a popel do vody vsypati rozkázali. Jeho knihy některý rok před tím konciliem, když sou do Čech do kolleje pražské⁵³ (někteří praví, že od Mistra Jana Husi) přineseny byly, kdež toho času velmi znamenité učení bylo a studentů počet veliký byl, mnozí z studentů, bakalářů, mistrů je přepisovali, jedni je haněli a druzí je chválili. Ale přemáhali ti, kdož je oblibovali, ty, kdož je haněli. Ale arcibiskup Zbyněk z rodu Hazmberských,⁵⁴ pouhý lejkl, kterýž se teprv⁵⁵ [[76v] abecedě učil, když na arcibiskupství volen byl,⁵⁶ ten naveden jsa na to od některých, kázal sebrati těch knih, což nejvíce mohl, a spáliti je na Malé Straně v Praze. Eneas Pius papež píše,⁵⁷ že na dvě stě těch knih bylo velmi pěkně připravených. Někdo pak z studentů píseň o tom složil, v níž v jednom verši takto položil: „Arcibiskup Zbyněk Abeceda, spálil knihy, co v nich psáno, nic nevěda.“

Ale nechť krátce dotknu i toho, co se jest při tom pálení těch knih zběhlo. Několik set koleátů, studentů se sebravše, zuřivosti jsouce plni a jí k tomu hnutí, připravivše káru, vsadili na ni nevěstku krásně připravenou (aneb raději žáka, jakož Lupáč⁵⁸ píše,⁵⁹ v rouše nevěstčím) a na karách vůkol navěšeli i bullí a listů papežských, kardinálských a prelátských i vozili po Praze tu káru s křikem, a nevěstka na ní sedící ulisně lahodila lidem a žehnala; a přitáhnuvše ty káry na Nové Město, spálili tu káru pod praněrem se všemi těmi listy a pečetmi mnohými a velikými [[77r] a to vše na potupu prelátům. Kněz Martin o tom píše a to za veliký div klade (jakož jistě div byl), nebo tehďáz král Václav na dvoře svém v majestátu na Novém Městě na Zderaze bydlel, arcibiskup se všemi kanovníky na hradě svatého Václava,⁶⁰ patriarcha na Vyšehradě,⁶¹ purgmistr s konšely v moci úředné na rathouze Starého Města, též na Novém Městě na druhém rathouze, až i na třetím Malé Strany, cechové také v řemeslích, obec veliká,⁶² *universitas*, to jest učení kolejatské u velikém množství a síle veliké, ješto tehďáz všecka Praha jim nemohla odolávati, jakož potom Rokycan na kázání mluvil, co prý nyní na všecku Prahu prodávají masa, to prvé na samy studenty a koleaty sotva stačovalo. A tihle všickni tak veliké moci jsouce podlé arcibiskupa stáli.⁶³ Avšak ta věc již napřed pověděná na potupu arcibiskupu i všem vyšším a nižším z té láje papežské stala se, a to beze vsí překážky. Potom také tak to zmizelo, ač pro[[77v]to to v nich za dlouhý čas vězelo. A to bylo okolo léta Páně 1400.⁶⁴

A potom když se psalo léta Páně 1410, Mistr Jan Hus z Husince (kteréhož Bůh jakož zvláštním duchem tak i skrze ty knihy toho doktora Englického⁶⁵ k tomu ponukl a na místě jiných pravdy obhájců, kteříž již v Pánu zesnulí byli, vzbudil) kázal v Betlémě⁶⁶ a spisoval traktát o církvi svaté,⁶⁷ dovodě v obojím tom na preláty, že sou hříšníci pyšní, smilní, lakomí *etc.* a že to na ně nesluší, pravě. A taková mluvení i psaní o tom hrdlo sou mu odjala. Po

několika letech a toho času, když král Václav pro Mistra Jana Husa a Jeronýma⁶⁸ Čechův studentů povýšil a jiných národův ponížil, dav Čechům tři hlasy a jiným národům toliko jeden, ješto prvé zpět bylo,⁶⁹ mnoho tisícův studentů z Prahy vyšlo.

Potom Mistr Jakub,⁷⁰ tovaryš Husů,⁷¹ napsal [[78r] traktát o Antikristu⁷² velmi příjemný, Písma svatá i Mistra Milíče v něm přivodě; psal také i o těle Božím, bera pomoc k tomu z Mistra Matěje Pařížského, proti čemuž se Táboři postavili a jej za bludného položili.⁷³ Též i jiní mnozí mistři těm podobní též činili, jako Mistr Drahevec,⁷⁴ Kaniše,⁷⁵ Příbram,⁷⁶ kteréhož i Mistr Václav Koranda⁷⁷ přivodí takto: „Mistr, prý, Jan Příbram *in libro argumentorum, quae dedit consulibus Antiquae civitatis Pragensis, dicit:*⁷⁸ „Církev římská tak mnohotvárného kurevství i všelijakých nečistot se dopouštějící proti přikázáním Božím jest hříšnice nejmrzutější, do jiných krajín z sebe nečistotu a smilství vydávající; onať jest ta žena všeho smilství a rozličných ohavností máte, kterouž svatý Jan viděl.“⁷⁹

[78v]

KAPITOLA TŘETÍ

Mezitím pak Mistr Jan z Rokycan, kněz a volený arcibiskup⁸⁰ od české strany pod obojí, velmi mnoho o zavedení psal i kázal v Tejně u Matky Boží za mladého krále,⁸¹ a na jeho kázání bývalo množství lidu i učených kolleatů a žáků, kteříž spisovali jeho kázání. O jehožto kázáních šíře nežli o jiných příčinou doleji položenou psáti budu. Ten k prvním doktorům, kteříž se proti římské církvi postavovali, přidal to, mluvíc o římské církvi, že jest holý Antikrist, vtělený ďábel, vrah pekelní, křivé lučiště,⁸² sliny rouhání, hřích více nežli proti Duchu svatému.⁸³ Na kázáních pak svých, kteráž činil na Daniele proroka, na Zjevení svatého Jana, kdež se praví o nevěstce sedící na šelmě, [[79r] koflík zlatý majčící,⁸⁴ a písne Šalomounovy, Pláč Jeremiášů, o zavedení církve mnoho vypravoval, v římské církvi je býti ukazuje Písmu i příklady mnohými a rozličnými.

Příklad tento jeden jest jeho byl, jímžto on chtěl ukázati zavedení církve a poplénění oudů jejich i nesnadnosti vzdělání zase aneb k napravení té církve. Privil, že církev Kristová rovně jest nyní taková jako nějaké město veliké, kteréž mnohými nepřátelskými útoky vypáleno, rozbořeno a jako z kořen vyvráceno jest, až z něho všickni obyvatelé jeho rozprchnouti se a utéci musili, a nepřátelé tak pilní toho města byli,⁸⁵ že nijakž k němu nedopustili, ne tak aby měli zase dopustiti požárníkům se stavěti.⁸⁶ Po mnohých pak časích, když žádný tam nesměl, město právě spustlo, lesem prorostlo a trním hustým, někde kamení hromady a někde hlíny ležely, až i šelmy zemské a zvěř lita tam se zběhla, [[79v] ta že jí žádný nebránil. Velmi těžko a nesnadno bylo na to pomysliti, jak to město zase vzdělávati, neb co prvé mělo by se činiti, rumovati-li a les vysekávati čili tu zvěř litou, drápavou a kousavou vyplniti, *ana*^{IV} sebe i svých mladých *brání*, *a*^V kohož dosáhne, kouše, a můž-li koho, i udává. Takt' praví, že jest se i církvi Kristově, tomuto krásnému a rozličných ozdob plnému městu, přihodilo, aby tak rozvalené, bludy římskými zarumováno, mnohotvárnými hříchy porostlé bylo, kteréž ukrutná a drápavá zvěř opanovala, totiž papež s kněžími. Což pan Vaněk Valečovský,⁸⁷ podkomoří království českého, slýchaje, sepsal drahný spis císaři, králi a všem stavům o kněžích⁸⁸ a na svém domě v Praze v Dlouhé střídě dal sobě namalovati vůzek,^{VI} kterýž měl voje v zádu i spředu, a před každou vojí čtyři koňové, na nichž kněží s pleší seděli formánice, každý na svou [[80r] stranu táhnouce, a vůz plný lidí, ani se rují, bijí,

^{IV} ana] a *opraveno podle rkp. B.*

^V brání, a] brániti, an *opraveno podle rkp. B.*

^{VI} *In margine připsáno:* „Takový vůz namalován na domě farním u Sv. Štěpána velikém v Novém městě Pražském“.

sekají *etc.*⁸⁹ A tím malováním ukazoval to, což se bylo stalo, to jest, že kněží s vojsky proti sobě leželi, každý svými trošičky dobrými je štemflující, požehnání dávali *etc.*

Jiný příklad také dával Mistr Rokycan⁹⁰ o korábu na moři bouřlivém plovajícím, řka: „Kdyby marináři plavci aneb správcové lodí vidouce nastávající nebezpečnost pro zbouření vln mořských a větrův násilných, majíce se k tomu strojiti, jak by lidi ty, kteříž na lodi sou, a tak sami sebe před takovým nebezpečným bezpečně učinili podle umění svého, i dali se v hádku, potom i v svádu, tak až by nic na to, co se na ně i na všechny skrz nebezpečnost valí, nehledíce, i počali se bít, v jakém nebezpečnosti byli by ti všickni lidé, kteříž v ně ufali! Toť jest rovně přihodilo se v církvi svaté, že kněží plavci na několik sekt se rozdělivše, i bojují jedni s druhými a každý [[80v] po sobě nemalý lid potáhli⁹¹ a k tomu trošty dobré dávají, v nelibost k jiným uvodí, k bitvě ponoukají a vítězství štědře slibují, tak se jedni na druhé rozlívše o koráb i s lidmi, plyň kam plyň, nic nedbají, ba i sami nad sebou se zapomínají, vidouce, že s lidem spolu na tom korábu hynou.“

Přihodilo se také mezi tím, že biskup vratislavský,^{VII} jménem Jošt,⁹² v Praze na Malé Straně v klášteře u mostu⁹³ na kázání, kteráž o nové mši činil,⁹⁴ takto řekl mezi jinou obšírnou řečí: „Radůj se, matko, že máš kněze syna, máš Pána Krista vnuka, jenž jest důstojnější nad Pannu Marii i nad anděly svaté. Neb Panna Maria jednou ho porodila, ale kněz kolikrátkoli svatou mši slouží, tolikrátž vždycky Pána Krista znovu stvořuje. A nikdá také anjelům není řečeno: ‚To činite na mé spolupamatování.‘⁹⁵ Přes týden pak v týž Praze v Starém Městě v Tejně u Matky Boží Mistr Rokycana kázal proti tomu biskupu řka: „Slyšeli [[81r] jste dnes tejden u té nové mše: ‚Radůj se, matko, že máš kněze syna *etc.*‘ Ba by měla raději syna kata,^{VIII} aspoň by sama těla mordoval, ale zlí kněží co oni duši zmordují a někdy i s těly.“ A téměř až do konce kázání o zlých kněžích mluvil; a tolikéž i jindy činil na kázáních svých, kdež mnoho kněží mladých, bakalářů, studentů a žáků bývalo, kteříž po něm řeči jeho psali. Něco jemu potom od mladého krále za to řečeno, že tak proti biskupu mluvil *etc.* Víc o tom v Hájkově kronice, jak jest byl proto potom vyhnán.⁹⁶

A týchž časů také vzbudil byl Pán Bůh bratří nějaké,^{IX} kteříž proto, že proti bojům a svárům tehdejšími *povstávali*^X a kázali, upálení jsou u Tábora ve vsi Klokotech.⁹⁷ Jichž potom následovníci byli kněží bratří Táborští,^{XI XII} světle Pána Krista a v něm celé spasení a ne v někom jiném z svatých neb světic složené lidem oznamující, řád také při posluhování svatý vedli, podle příkladu Pána [[81v] Krista i apoštolského, složivše všecka lidská ustanovení při tom, v prostém rouše lidem přísluhovali, mši nesloužili *etc.* Ale ti sou brzo skrze císaře Zikmunda utištěni a ze všech měst na Tábor vypovědění a po nevelikém času skrze krále Jiřího a Mistra Rokycana sou zkaženi.⁹⁸ Neb král Jiří, Mistru Rokycanovi věře a při obojích slyše,⁹⁹ potupil Táboře bez soudu a z návodu Rokycana, jemuž byli Táboři hanbu učinili v Hradci,¹⁰⁰ sáhl na ně, a probrav je z Tábora do Prahy, na rathouze do vězení dal a potom, když měl Vladislav korunován býti,¹⁰¹ aby podle obyčeje vypuštění nebyli, i pobral je na svůj zámek Poděbrad¹⁰² a tam je hladem zmořil, ješto potom mistr jeden pražský znamenitý pravil, že silnější byli a pravější důvodové kněží Tábořských než Pražských. Však se to podnes viděti může, nebo ty disputací sou sepsané česky i latině.¹⁰³

[82r]

KAPITOLA ČTVRTÁ

^{VII} *In margine připsáno:* „Biskup Jošt z Rožmberka“.

^{VIII} *In margine připsáno:* „Kněz horší nežli kat“.

^{IX} *In margine připsáno:* „Adamníci“.

^X *povstávali] postávávali opravou z postávali; opraveno podle rkp. B.*

^{XI} *Chybná formulace.*

^{XII} *In margine připsáno:* „Táboři“.

Tyto i jiné mnohé řeči o jetí a zavedení církve od některých kněží, zvláště pak od Mistra Rokycana, Bratr Řehoř^{XIII} nějaký slýchaje, ano i mnohé hanění a krve prolévání mezi těmi dvěma stranami, totiž římskou a českou, vida, žádného pokoje v mysli své míti jest nemohl. Nebo duch Boží, jímž ho Pán Bůh navštívit ráčil, odpočinutí žádného mu nedal, než vždy ho k tomu pudil, aby on na vůli Boží dobře libou se doptával a podlé té svůj život zpravoval, jí se při všech svých věcech jako pravidlem nejpřímějším zpravuje. Ač pak koli ten Bratr Řehoř za znamenitého, pobožného, ba svatého člověka držán byl, zvláště tehdaž, když v klášteře v Praze¹⁰⁴ jako za hospodáře a zpravce byl, avšak on proto vždycky o těch věcech ne zouplna, [[82v] aby se všecky líbiti Bohu měly, jest držal,¹⁰⁵ ale libější vůle Boží hledal, aby jí mohl jist býti a na tom jako na pevné skále spolehnouti, neb život ten, kterýž tehdaž vedl, zdál se mu spojený býti se ctí a slávou světa tohoto, a protož modlitby časté i s postem činival, aby Pán Bůh ráčil jemu vůli svou zjeviti *etc.* A při tom i toto říkával: „Pane Bože můj milý, jestližeť se tobě nelíbí tento můj ctí a slávou ozdobený život, a kterýž nyní v místě tomto vedu, račiž na mne to dopustiti, jakož nyní velikou poctivost u lidí mám, abych tak velikou a větší hanbu před týmiž lidmi podstoupil.“ Což se potom i stalo. Nebo jakož ho tehdaž lidé za svatého měli, dokudž v klášteře byl, tak potom, když pro víru zmučen v témž městě Pražském byl, o čemž níže,¹⁰⁶ v nenávist a v ošklivost ho vzavše, za zločince soudili a vylašovali.

Tomu když Pán Bůh srdce dal, aby kázání Rokycanových, ano i Písem svatých, ano i knih mužů napřed připomenutých pilen byl, [[83r] jim srozumíval, zavedení církve odtud seznával, hned brzy některé jiné, téhož ducha částku jim dav, k němu připojil, kteřížto spolu mnohá rozmlouvání o těch věcech mívali a nebezpečnoství duší svých se všech stran mnohá a rozličná sobě předkládali. Trvajíce pak v tom za některý čas a široká rozmlouvání o těch věcech mívajíce mezi sebou i kněží těch, s nimiž známi byli, často a mnoho o těch věcech se otazujíce, však proto ještě pravých gruntů nemohli se dokopati. Nebo ačkoli ti kněží, od nichž oni přísluhování přijímali, o tom jim často oustně vypravovali, že nynější církev a služebníci její s onou Kristem Pánem a apoštoly obnovenou církví se nesrovnávají, alebrž jí na odpor sou, však nikam dále jim nemohli a neuměli pomoci.

Nevědouce tedy Bratří, co sobě počítí, i uložili tak, aby o to s Mistrem Rokycanem něco rozmluvili, myslíce tak, poněvadž on tak světle a odkrytě zavedení římské oznamuje [[83v] i příklady mnohými to vyjadřuje: bezpochyby žeť nám v tom za zlé míti nebude, když my jemu oznámíme, že sme již z toho kázání zavedení a bludy i hříchy poznali a že bychom již rádi té bludné cesty se spustíce na pravou navedeni byli. I šli k němu na rozmluvení a oznamujíce jemu to, což v srdci jich bylo, v péči mu se poručili a s ním jako v zvyk a v obyčej všedše i mívali s ním potom vždy častá rozmlouvání. A on, totiž Mistr Rokycan, k nim se pěkně přátelsky a otcovsky měl a vždy čím dále více jim bludy a hříchy ve známost uvedil, až někdy při příčině mezi jinou řečí toto jim řekl:^{XIV} „Vy (prý) mníte, že sou toto praví křesťané, však sou zhola pohané, vodou omáčení. Jakož onen malovaný Petr (ukázav na obraz svatého Petra) daleký jest od svatého Petra, kterýž jest v nebi, tak tito křesťané sou rozdílní od pravých křesťanů. Což jest po tom jejich křtu? Však v bludu a ve lži se křtí a takž i jiných svátostí požívají, [[84r] kteréž sou jim široký most do horoucího pekla.“¹⁰⁷ Doložil i toho, že kdyby nyní pravý křesťan se ukázal, byl by tak divný jako jelen s zlatými rohy na pražském mostě. O kněžích pak pravíval: „Mnohoť se jich holí, ale málo světí, a jakož jest málo kněží Krista následovných, tak jest málo svěcených.“ Též mnohému lidu i vůbec mluvil, že žáci v kněžský úřad kacířsky vcházejíce a potom také že kacíře plodí a že lépe by bylo kostel kolem zatlouci, nežli zlého kněze do něho pustiti, aby v něm kázal *etc.*; též že jest lépe psa uvázati na faře nežli zlého kněze do ní uvéstí, *etc.*

^{XIII} In margine připsáno: „B. Řehoř“.

^{XIV} In margine připsáno: „Rada Rokycanova“.

Mezi tím pak Mistr Rokycan těm, kteříž se ho tak přidrželi, totižto Bratřím Řehořovi a jiným tovaryšům jeho ukázal na psaní Petra Chelčického,^{XV} aby je sobě čítali, kterýchž on také sám požíval, anobrž některé knihy Petr Chelčický hned zejména Mistru Rokycanovi psal.¹⁰⁸ Rady jeho Bratří uposlechše, knihy toho Petra Chelčického s mnohou pilností čtli, ba i s ním mluvení mívali, [[84v] z čehož opět hojnější známosti nabyli ne při tom, jak by měli na cestu pravou a kudy přijíti, ale toliko jak by měli tu, kteráž falešná jest, poznati. Neb to jest summa všech knih Petra Chelčického a cíl, k němuž on všechny spisy své směřoval, totiž aby zavedení podešlé v církev římskou ukazoval. A jakž se opět nejdříve s Mistrem Rokycanou shledali, z takové rady jemu poděkovali, ano i to, že sou jí dobře užili, jemu oznámili.

KAPITOLA PÁTÁ

Když pak již Bratří církev svatou do Babilona duchovního zajatou, řetězy d'ábelskými přetěžkými v hrozném vězení ukrutně svázanou býti poznali, teprv nepokoje většího v svědomích svých počili, [[85r] bojíce se toho, aby také z ran jeho nepřijali a v těch hrozných temnostech nezahynuli. Nebo co jest platno člověku znáti, že jest jat a svázán pevnými řetězy, zdali jemu sama ta známost těch okov pomůže? Jistě nic, ale většího trápení přidá; neb dokudž člověk nezná těch věcí, neví, proč a nad čím sobě stýskati. Avšak proto vždy lépe jest znáti své zlé, nebo tudy příčina bývá dána ku pospíchání z něho: nebo proč by člověk žádal zproštěn býti vězení, kdyby sebe v něm neviděl neb neznal býti? Bratří tedy v takovém zlém se býti poznavše a nad tím zámutek veliký měvše i v tom se strachujíce Boha svého, aby jeho nehněvali, když by z toho zlého, kteréž jim od něho skrze prostředky oznámeno bylo, vyjítí nepospíšili, ano i své vlastní svědomí na péči majíce, aby od něho trestání nebyli, kdyžby se Antikrista přidrželi a od jeho kněží svátostí požívali, protože myslili o to, jak by také k druhé částce přijítí mohli, totiž ku poznání pravé, jisté cesty, [[85v] po nížto jdouce mohli by sebou bezpečni býti. A v tom ku Pánu Bohu se utíkali a na modlitbách bděli, aby Pán Bůh, jakož jim dal již poznati to, že na zlé cestě jsou, tak také aby jim též tu pravou a upřímostou cestu oznámil, na kteréž by měli státi; a jakož ku Pánu Bohu o to se utíkali, tak také týchž prostředků umínili požívatí při tom, kterýchž sou i při poznání první částky uživali, totiž rady Mistra Rokycana.^{XVI}

Protož v tom úmysle k Mistru Rokycanovi šli, aby s ním o to rozmluvili, což se i stalo. Neb přišedše k němu a mnohé řeči s ním měvše, napomínali a žádali ho za to, aby v tom, což jest zhaněl a za kacírství potupil, nestál, ale chtěl-li by, aby s nimi spolu od Antikrista se oddělil, poněvadž potřebu toho převelikou tak dobře jako i oni znal; neb oni již byli umyslili, aby se o to všelijak přičinili, aby ty věci, kteréž sou proti Bohu při víře, svátostech i mravích křesťanských, odvrhouce, k pravému, skutečnému [[86r] pokání napravili se, i toho jemu dokládajíce, že již není takového, koho by se měl báti. Neb mladý král Vladislav, jehož se Rokycana nemálo strachoval, tehďáž byl umřel.¹⁰⁹ On pak nemaje o to moci,¹¹⁰ aby sobě vyvolil raději s lidem Božím potupu a hanbu i nebezpečnoství snášeti nežli s bezbožnými cti a slávy a zboží světa požívatí, odbýval jich, když ho o to starali, jakž rozuměl, až jim i říkával, že jest to věc velmi nesnadná, řka:^{XVII} „Bylo by tu na tvrdo skočiti *etc.*“,¹¹¹ a že by se musilo vše nazpět převrátiti, kdyby se to tak mělo díti. A někdy se na ně i okřikl, řka: „Takliž chcete hned mítí všecko pojednou?“ Vidouce tedy Bratří, že Mistr Jan z Rokycan k tomu se nemá, aby to, což jest zhaněl a potupil, také skutečně opustil, i pozanechali ho tak a neříkali jemu již o to nic. Mistr pak Rokycan na ně byl laskav, je i chválíval na kázáních, však opatrně, říkávaje: „My po svrchu chodíme, základův se ještě nedo[[86v]bravše, ale nahodít' se lidé,

^{XV} *In margine připsáno:* „Petr Chelčický“.

^{XVI} *In margine připsáno:* „Bratři Rokycanovi radili“.

^{XVII} *In margine připsáno:* „Odpověď Rokycanova“.

ješto se gruntů dokopají a budou dělati dílo trvánlivé a užitečné.“ A to proto činil, že Bratr Řehoř s Bratřími ve všem prvé jeho rady se dokládali.

KAPITOLA ŠESTÁ

A v tom Bratří uslyšeli o některých kněžích,^{xviii} zvláště o těch, kteříž sou byli na Litickém^{xix} zboží (kterýž bylo od krále Jiřího synům pozůstavané),¹¹² že by byli muži pobožní, a pokudž bylo nejvíce možné, že se k pravdě napravovali, věci podstatných za služebné a služebných za podstatné neměli,¹¹³ cti stvořitele na stvoření nepřenášeli, v hříších a nepravostech dobrovolných neoplývali, což i ještě více při kněžích římských že se nalézalo, Bratří byli poznali. Na tom se tedy ustavili, aby se tam brali, a Rokycana, poněvadž se chtěl více svě[[87r]tu nežli Kristu líbiti, opustili. Avšak i to učinili s dotazem a povolením Mistra Rokycana i krále Jiřího.¹¹⁴ I brali se na to jisté zboží do vsi řečené Kunvald,^{xx} léta 1457,^{xxi} kteráž leží za Žamberkem; a tu se shromáždili někteří, kteréž Bůh tovaryšství Bratra Řehoře a jeho tovaryšů a Bratří přidal. Jichžto všech jména tato jsou:^{xxii} Bratr Řehoř, krejčí, zemanského rodu a stavu, Rokycanovy sestry syn, Matěj mladý z Kunvaldu,¹¹⁵ Eliáš mlynář¹¹⁶ a jiní; z učených: Prokop bakalář z Jindřichova Hradce,¹¹⁷ Halář bakalář,¹¹⁸ Jíra Pětikostelský, muž moudrý a učený,¹¹⁹ Veliký Vít, po tom Tůma Přeloučský.¹²⁰ Ten mezi Bratří přišel léta 1454, muž znamenitý, kterýž doma mezi Bratřími latině se naučiv potom jiné převyšoval, s kněžími římskými mnohými činiti míval i je přemáhal, jako faráře holešovského před panem Albrechtem Holešovským.¹²¹ Item nějakého inquisitora hereticæ pravitatis,¹²² [[87v] jehož přemohl, místně toho dokázav, že pod obojí způsobou má býti tělo a krev Páně přijímáno. Též vzav na se při Bratra Šimona Hranického,¹²³ přemáhal jest faráře Lipenského,¹²⁴ člověka zchytralého, nepřítel Šimonova, jakž toho i podnes svědectví zůstává.¹²⁵

A někteří také do Chelčic^{xxiii} se odebrali, a krátce mluvíc, kdež kteří mohli místo míti při těch kněžích pobožnějších a Boha bázlivějších, byli. Ti pak, kteříž v Kunvaldu byli, počali se přidržeti kněze Michala, faráře Žamberského,^{xxiv}¹²⁶ kterýžto opustě ustanovení některá papežská, pravdě odporná a škodlivá, i přísluhoval jim svátostmi, tak jakž nejbliž mohlo býti pravdy a příkladu Krista Pána i apoštolského, a takž i jiní jinde. A však ta věc nemohla býti stálá a nebyla, 1. protože ten lid, kterémuž ti kněží naši sloužili, v mnohých byl^{xxv} hříších a rozpustilostech, bez pokání spasením se vždy při požívání sváto[[88r]stí od těch kněží bezpečil, 2. protože když kněží, totiž naši, mnohá a pravdě oporná zlých papežů ustanovení a též i obyčeje a zvyklosti zlé, Táborskými kněžími počátkem uvedené, složíce, svátostmi Kristovými podlé jeho ustanovení sloužiti počali a lidu bezbožného, života Kristova prázdného spasením bezpečiti nechtěli, ihned nepřátelé se našli; neb kněží jiní proto se rozlítili a i lidu popouzeli na ty naše kněží i na nás. A odtud hned mnohé křivé a nepravé věci sobě složivše na nás, i strojili žaloby vrchnostem, jako králi Jiřímu a pánům *etc.* A též i k Mistru Rokycanovi mnohé řeči žalobné na ně donášeli, ale on dlouho jich nepřijímal, neb Bratří dobře ve všem svědom byl a k nim těch časů i milost měl. Ale že pak ti žalobníci a sokové Bratrští byli sou osoby znamenité z kněží i lidu, protož král těch žalob nemohl zavrci,

^{xviii} *In margine připsáno:* „Bratří Lilečtí“.

^{xix} *Nadepsáním opraveno na Lileckým.*

^{xx} *In margine připsáno:* „Kunvald ves“.

^{xxi} *Časový údaj vepsán dodatečně.*

^{xxii} *In margine připsáno:* „Jména prvních Bratří“.

^{xxiii} do Chelčic] do Choltic

^{xxiv} *In margine připsáno:* „Kn. Michal, farář Žamberský“.

^{xxv} byl] byli

ale k tomu od nich přiveden byl, aby těm [[88v] věcem (kteréž před Pánem Bohem křivé byly) věřil, tedy i kázal je jímati a vězením trápati. A Mistr Rokycan již tomu nemohl nic učiniti, aby je vysvobodil, když prvé nechtěl s nimi pohanění trpěti, jakož potom po vězení i to jim mluvil, řka: „Vím, že jste právi, ale bycht' vám chtěl nápomocen býti, musil bych s vámi pohanění trpěti.“ A opět potom v jinou chvíli mluvil, v tom, čehož se chopili jich potvrzuje, pravě, že ti, kteříž chtějí spaseni býti, musí trpěti. Ale však on proto raději chtěl, aby Bratří mlčeli a při nich (totiž při Rokycanovi a jeho kněžích) zůstali; neb některý čas, když před ním byli, v přítomnosti těch, s kterýmiž on radu míval, kteříž světšti i duchovní byli, tak jim spolu se všemi přítomnými pověděl, přiveda Písmo, že čas zlý jest, tedy moudrý bude mlčeti.¹²⁷

A aby se vždy trápení Bratřím přidalo, zapovědino jest Michalovi knězi posluhovati svátostmi na Litickém^{XXVI} [[89r] zboží; ale on chtěje se více Boha báti nežli lidí, předce potom tajně lidu přísluhoval i Bratřím také. Pročež potom na Bratří trápení těžké přišlo¹²⁸ skrze vězení i mučení, nebo kněží násilím je k tomu dotisknouti chtěli, aby jim poddáni byli. Ale když oni žádnou měrou, Boha a svědomí své na péči majíce, ano i tu pomstu těžkou, kteráž na svolující zlému s činícími slovem, ovšem skutkem přichází,^{XXVII} 129 v to jim jíti nechtěli, nic na chytré a pravdě Boží odporné důvody jich nedbajíce, jimiž že kněz zlý může jako dobrý přísluhovali,¹³⁰ dovodili. I tou příčinou potom kněží se na to snažili, aby je, kudy by mohli, skrze moc světa trápili, jakož sou pak dovodili, mnohé o hrdla, jako i oněch sedm Bratří potom připravivše.¹³¹ A mezitím Bratří Jeho milosti královské psaním i mluvením skrze pana Trčku,¹³² (jehož kněz Martin Lupáč¹³³ k tomu byl naprosil), žádali, aby jim slyšení [[89v] dáno bylo^{XXVIII} a ty věci, kteréž na ně zle mluví, aby byly dokázány, oni že chtějí ke všemu odpovídati i počet ze všeho vydati, jedno aby žalobníci jejich a křiví svědkové již soudcové nebyli. A za to pokorně pro Bůh i spravedlnost jeho žádali, aby aspoň lidé věděli, proč oni takové nátisky a úzkosti trpí, neb lid kněžimi, kteříž mnohé věci na kázáních křivě a zlostně svědčili, proti nim byl zdrážděn, takže sou u nich Bratří u veliké oškřivosti. Ale žádného slyšení Bratří domodliti a dožádati se nemohli, než předce král Jiří přikázal, aby byli jímání a trápení, až již také Mistr Rokycan srozuměv tomu z častých žalob, kteréž k němu od Bratří šly, že Bratří od svého pustiti nikoli nechtí, ale že toho, k čemuž sou ho popudili a ponoukali, již sami skutkem dokazují, totiž že se od kněžstva a přísluhování jich, kteréž on byl zhaněl, dělí, zvěděv také, že kněz Michal a jeho tovaryši někteří jim tak, jakž oni chtějí, svátostmi slouží, mnohá ustanovení, kteráž jiní kněží zachovávají, opustivše, i tož' [[90r] se zbouřil, hněvem a nenávistí proti Bratřím zapálen jsa a o ztraceni slávy a cti světské i s těmi, kteříž ji spolu s ním více nežli Boha milovali, boje se, počal to, což prvé i s svými schvaloval, zase rozličně haněti a tupiti, a což potupil, schvalovati. Prvé Bratra Řehoře a Bratří vychvaloval, již v hanění a v zlořečení jich se vydal, Jednotu římskou¹³⁴ potupoval, již se k ní zase lísal. Takt' hle mnoho může milost k slávě a zachutnání sobě cti a zboží a rozkoši časných, že člověka vtípem i uměním znamenitým od Boha obdařeného z rozumu vyvedla a naprosto zbláznila, tak aby zapomena se nad sebou, věda a znaje, však předce co slepý do jámy lezl; což ačkoli hrozné jest, však teď hle při tomto znamenitém muži se našlo, kterýž sám dobře znaje i^{XXIX} k známosti toho přivozuje, že na cestě zatracení sou, a ta že jich nikam než do horoucího pekla přivede, však proto z toho vyjítí nechtěl: tak se veň [[90v] byla vkořenila ta satanova žádost marnosti světa. Ač jiným dobře, jako teď Bratru Řehořovi i jiným tovaryšům jeho prospěl, však sobě sám zle učinil, netoliko tím, že nedošel cesty pravé, ale že znaje zlou, nechtěl z ní; kterouž tedy dá odměnu za duši svou,¹³⁵ aby mu nebylo řečeno: „Slouha, věda vůli *etc.*“¹³⁶

^{XXVI} *Dodatečně opraveno na Lileckém.*

^{XXVII} *Rkp. B má: na svolujícího zlému a ovšem skutky přichází.*

^{XXVIII} *In margine připsáno: „Bratří se k slyšení volali“.*

^{XXIX} *Rkp. B: + jiné*

Ale co z toho pak vyšlo? Mistr, jsa hněvem a zlostí proti Bratřím opojen,^{xxx} počal proti Bratřím bouřiti krále Jiřího i všecken lid, ješto prvé již dosti rozlíceni byli, a je v nenávisť a ošklivost uvodil i všem posluchačům svým, kterýchž velmi mnoho míval. K čemuž nebyl sám: nebo jakož ke všemu se lidé najdou, takéž se i k tomu mnozí našli, kteříž jemu, totiž Rokycanovi, podlé vši možnosti pomáhali a tak krále vždy nadýmali, rozličné jemu rady, však vše proti Bratřím dávající. Ba již i nepřátelé v mír vstupovali, jedno aby Bratři byli vyhnáni a vyhlazeni, podobně jako Pilát s Herodesem srovnali se při smrti Kristově;¹³⁷ neb [[91r] Jošt, biskup vratislavský,¹³⁸ kterýž prvé nepřítel Rokycanův byl, takovou radu králi Jiřímu s některými pány dával,^{xxxI} aby Bratři nepálili ani smrti jim jakých činili, neb by je tak lidé za mučedlníky vyzdvihli, a víte prý, mučednictvo jest pečeňka nehořalá.¹³⁹ Těž i Pavel Bosák,¹⁴⁰ který podobnou radu králi dával, totiž aby jímající Bratři, smrti jim nedělali, ale dlouhým vězením trápili a jiné z měst, městeček i vsí aby vypovídali; a jsouce vypověděni, půjdou-li na hory, tamť prý s liškami a vlky nemohou dlouho býti, ale vrátíce se, nebo s námi nebo s vámi býti musejí. A tak, ať sumovně povím, všickni k tomu svými radami směřovali, aby král Jiří se pány jiskru hasili a nedali se ohni rozmáhati; neb jakž by se oheň rozmohl, tak by bez veliké škody nemohl uhašen býti. Než biskup ten moravský¹⁴¹ té rady svrchní neuposlechl, ale z přinucení legáta římského nějakého Bratra Jakuba^{xxxII} na smrt odsoudiv, upáliti tu u Vyškova rozkázal.¹⁴²

[91v]

KAPITOLA SEDMÁ

Král pak Jiří jsa ponuknut a podpálen Mistrovými¹⁴³ řečmi i počal se vždy více zlobiti proti Bratřím jako i prvé proti Táborům, a z toho hned některé, kterýchž dosáhnouti mohl, jímál a do vězení v Praze i na Poděbradech,¹⁴⁴ zámku svém, dával, jako Mikuláše Biskupce,¹⁴⁵ Vavřince a Jana Kakamerdu.¹⁴⁶ ^{xxxIII} Ty zmořil na Poděbradech v vězení; některé pak z těch, kteříž tam seděli, Bůh mocí svou zvláštním divem vyvedl, totiž Jana s tovaryšem jeho. Neb když již brzy z té věže je vyvésti měli, tedy mnich nějaký do toho vězení k nim dán jest, kterýž v jednu noc řekl jim: „Rádi-li byste, prý, ven?“ Odpovědí mu, že by rádi, ale že jest nesnadno; a on dí mu: „Půjdu já tam na vrch a zpravím, což jest potřebí, a vytáhnu vás.“ A ihned velmi brzy, jakž vylezl po zdi nahoru, odmekl sobě dvěře a všed na půdu i spustil jim provaz, po němž vytáhl je všechny a hned jim uvázal provaz u okna i řekl dvěma: [[92r] „Vy ujdete,“ ale třetímu: „Ty, prý, neujdeš“,¹⁴⁷ a ihned spustil se sám po tom provaze nejprvé, aby jim ukázal, jak se mají spouštěti, a za ním hned se spouštěli i oni, však prvé holení sobě od botů odřezávali a ruce obvinuli, aby jim provaz neškodil. Třetí pak, maje se spouštěti, neobvinul rukou, ale tak se k provazu strojil. Ten tedy mnich dole stoje volal naň, že zle dělá, ale on pro pospíchání neposlouchal, co on praví, než předce chytě se provazu, pouštěl se; potom provaz ruce mu opálil a odřel, až on se musil pustiti a ostatek doletěti, a na zem dopadna nohu sobě zlámal. Mnich pak šel s těmi dvěma k vodě a nalezv tu loď převezl je. Hlásný jeden na zdi povoláváje a slyše šplechtání na řece, řekl druhému: „Což se to tam

^{xxx} *In margine připsáno:* „Rokycana zlobil se proti Bratřím“.

^{xxxI} *In margine připsáno:* „Rada biskupa Jošta proti Bratřím“.

^{xxxII} *In margine připsáno:* „B. Jakub upálen“.

^{xxxIII} *In margine připsáno:* „Mikuláš Biskupce, B. Vavřinec, Jan Kakamerda“ – *později připsáno na okraji:* „Někteří praví, že by Kakamerda byl ten kat, jenž mučil Bratra Řehoře a ten jest byl s Biskupcem vyveden z vězení od toho mnicha a Biskupce že nechtěl poslouchati rady, ruce sobě opálil a upadl“.

šplíchá“, a on: „Ba (prý) čert se koupe.“ A v tom Jan s tovaryšem se přeplavivše ušli. Téhož času také kněze Michala,^{XXXIV} faráře Žamberského, na mostský hrad vsaditi kázal.¹⁴⁸

Někteří pak z Bratří bráni byli do Prahy a tu na rathouze staroměstským za dlouhý časy seděli, jako nějaký Matěj [[92v] Dolanský,¹⁴⁹ XXXV člověk obecný a ne kněz, ale dobrý a pobožný muž starý. Ten seděl v Praze u vězení po dvakrát, jednou VI let a po druhé IIII léta. V vězení tom pak Pán Bůh jej opatroval věcmi živnými skrze některé dobré lidi pražské, jako nějaká měšťka byla, kteráž jemu po děvečce posílávala jísti. Té pak děvečce on vždycky, kdyžkoli jemu přinesla pokrm, kázal, až ji i získal, neb ona těmi jeho řeči jsuc pohnuta, k Bratřím do Boleslavě¹⁵⁰ se dostala a tu jest, i dobrou sestrou jsuc, i život svůj dokonala; sloula ta pak Konouská.^{XXXVI} A když již i toho se mu nedostávalo, peníze také své, což jich měl, byl již utratil, a tak v úzkosti znamenité jsa a nemálo smuten, až náhodou k oknu se obrátě, uzří kavku, ana sedí za sklem, a zdá se mu, jako by něco kladla, až když sletěla odtud, i myslí on sám v sobě, co ta kavka tu dělala anebo kladla,^{XXXVII} i jde tam, an cos v šátku zavinitého leží, vezma to rozváže, an uprostřed zlatý červený.¹⁵¹ A tak jej hle pan Bůh divným způsobem v jeho nouzi poslední a chudobě [[93r] penězi opatřil, jako i Eliáše proroka, když u potoku bydlel, krmil masem z stolu Achabova skrze havrana.¹⁵² Potom asi dvě neděle před tím, nežli z vězení puštěn byl, ve spaní viděl,^{XXXVIII} ano měsíc za horou zapadá a po malé chvíli i slunce zapadlo; tedy nazejtří povědino jest, že umřel M. Rokycán,¹⁵³ arcibiskup český, k čemuž on řekl: Nu zapadnet' také i slunce tudíž.“ A po XIII neb po XV dnech po smrti krále Jiřího,¹⁵⁴ o níž nic jim praveno nebylo, rychtář přišed k nim, z vězení je vypustil. Neb tak jest obyčej při korunování i smrti krále českého, aby vězňové byli propuštěni. A tehďáz také byl kněz Michal, farář Žamberský, propuštěn z mostského hradu z vězení, v němž půldruhého léta byl. Jiné pak zmučiti král Jiří, vše z návodu Rokycanova, rozkázal. O čemž, jak se to dalo, nechť krátce dotknu.

Bratr Řehoř s bakalářem, jemuž přijmí Halář¹⁵⁵ bylo, s nějakým^{XXXIX} Jírou Pětikostelským¹⁵⁶ a některými víc, spolu byvše u vězení, srozuměli tomu, že neujdou rukou katových.^{XL} Protož Bratr Řehoř napomínal jich všech [[93v] k tomu řeči i příkladem svým, aby se skrovně měli a nejedli, že jim to potom bude prospívati. Ale Jíra Pětikostelský jemu na to odpověď dal: „Proč bychom neměli jísti,“ řka, „mučení za snídání a hranice za oběd.“^{XLI} Nazejtří potom vzali Bratra Řehoře, aby jej mučili. On pak na skřipci omdlel; co oni táhli, pálili, on toho nic nečil, až se tomu někteří přítomní divili a pravili: „Dobro s tím krásti, umí trpěti.“¹⁵⁷ A když již z skřipce Bratr Řehoř složen byl, a ve mdlobách na zemi ležel, Mistr Rokycana přišed a jej uzřev, domnívaje se, že jest umřel, řekl: „Ach, milý Řehoři, co' mi tě líto; ba co bych já rád na tvém místě byl.“ Ale Řehoř po malé chvíli okřáv, divil se, proč mu tak těžko a proč ho bokové svědělí, i ohledá rukou, an na bocích zedraný a opálený; i tož' teprv srozumí, že jest mučen. Katané pak vzali druhého, aby ho mučili, ale Bratr Řehoř prosil, aby ho nemučili, a nemůž-li nijakž bez toho býti, že on za něj ještě chce vytrpěti. I nechali ho taky.

Tohoto nevidí se mi zamlčeti, což potom Bratr Řehoř některým pravíval, že když v té mdlobě na skřipci [[94r] byl ani živ ani mrtev, vidění takové viděl,^{XLII} že drahný počet ptákův na stromu ovoce ušlechtilé majícím se pásti, mezi nimiž mládenec s rafíjí stál, a když který z těch ptáků výše vystupovati chtěl z místa svého, tím prutem ho mrštil a jemu o své ujmě a vůli

^{XXXIV} *In margine připsáno:* „Kněz Michal“.

^{XXXV} *In margine připsáno:* „Matěj Dolanský“.

^{XXXVI} *In margine připsáno:* „Sestra Konouská“.

^{XXXVII} *In margine připsáno:* „Kavka přinesla zlatý uherský“.

^{XXXVIII} *In margine připsáno:* „Vidění B. Matěje“.

^{XXXIX} *Rkp. B:* + Korunkou

^{XL} *In margine připsáno:* „B. Řehoř s jinými mučen“.

^{XLI} *In margine připsáno:* „Mučení snídání, hranice oběd“.

^{XLII} *In margine připsáno:* „Vidění B. Řehoře“.

výše vstoupiti nedopustil. To pak vidění on, že způsob Jednoty ukazovalo, pravil. A jistě právě.

Než Jíra Pětikostelský, zakusiv snídání, nechtěl čekati oběda, ale odvolávati a čísti v kostele ceduli¹⁵⁸ přinucen jsa i odchýlil se od Bratří. A to bylo léta 1461.^{XLIII} Bratr Řehoř a jiní jeho tovaryši propuštěni byvše z vězení, oblíbili sobě místo v Kunvaldě a tu byli. Odtud potom Rokycanovi list důtklivý psali,^{XLIV} v němž i tato slova byla:^{XLV} „Mistře, jsi svět a s světem zahyneš.“ Pro kterýžto list Mistr Rokycan se velmi rozhněval a aby se toho pyšně pomstil, umyslíl; a protož pod pečetí konsistořskou list napsal¹⁵⁹ podlé svědectví těch, jenž na ně žalovali z viny před Pánem Bohem křivě, a poslal tam, kdež byli Bratři, ba i na Moravu, kterýmžto napomínal i [[94v] přikazoval, aby jímali bludné Pikharty.¹⁶⁰ A na ten jeho list Bratří učinili odpověď dostatečnou,¹⁶¹ kteráž až podnes před rukama jest, již z zadu nalezněš a porozumíš i, jaký jest to byl Rokycanův list. A to aby nebylo mýlky, věz, že ten list jest od Rokycana psán již po vyzdvižení původu,¹⁶² jakož i z listu toho porozumíš.

A tuť Bratřím nové a velmi těžké pokušení nastalo,^{XLVI} neb již nesměli mezi lidmi v městě neb ve vsi bydleti, ale po lesích a po horách se pokrývali za dvě léta, někdy z nich vycházejíce a opět přijdouce do vsí, nabravše tam chleba a jiných potrav, šli zase do hor k místu některému, kdež vodu čistou věděli, a tam jsouce, jednak modlitby ku Pánu Bohu činili, až některým krev z kolenou se prýštila, jednak okolo uhlí sedíce, zákon Boží sobě čtli; ale toho uhlí musili sobě v noci napáliti, aby se ve dne dýmem neprozradili. Někdy s hor sšedše, pokrývali se v doupatech země jako v nějaké pivnici. Když pak bylo v zimě, tu jim nesnáž nová a nemalá nastala. Neb když jim se nedostávalo potrav, musili jíti do vsí a tu se báti, aby se nějak neprozradili; protož musili takto činiti při tom, [[95r] že kolik jich koli spolu šlo, všickni jednou stopou šli, jeden za druhým, a zadní chvojím šlépěje zamítal, aby se lidé nejinak domnívali, trefil-li by který na ten šlak jejich, než že jest zvěř nějaká tudy šla. Taková veliká úzkost na nich byla. Než po nějakém čase mluvili Bratří s Mistrem Rokycanou nejednou o to a on jim žádné jiné viny a žádné smysly bludné nedával,¹⁶³ než že se od nich oddělili.

Potom pak mnohé sněmy král Jiří mívaje se pány, na nich vždy proti Bratřím, což mohl nejhoršího, jednal, jakož na jednom sněmu^{XLVII} na tom bylo zavříno, aby když se rozjedou domů, každý pán na svém panství, zjímajíce Bratří i vězel a trápil, až by musili učiniti, jakž kněží rozkáží. A Pán Bůh jako ten, kterýž rady bezbožníků rozptyluje a jim se posmívá, prvé nežli se páni z sněmu rozjeli, Bratří retoval,^{XLVIII} dopustiv na kněze Viktorina, jenž byl syn krále Jiřího, nebezpečství, totiž že jest byl na klášteře u Třebíče obležen;¹⁶⁴ což když král zvěděl, nechaje Bratří, pány k tomu nutil, [[95v] aby každý s svým lidem táhli a syna jeho retovali. A potom několikrát takováž svolení a těm podobná činívali na sněmích král se pány, ale vždycky jim Pán Bůh rady jejich rušil a svazky rozmetal.

Po smrti krále Jiřího jeho králová Johanka také znamenitý sněm^{XLIX} svolala¹⁶⁵ a přede všemi věcmi nejprv o Bratří zmínku učinila, aby páni ke cti a chvále Pánu Bohu svolení učinili, aby Pikharty neb spálili, neb z země ven vyhnali. I tožť ji Pán Bůh vyhnal skrz smrt^L z království Českého¹⁶⁶ prvé nežli Bratří, ano i tu hned v tom sněmu posměchu a lehkosti došla. Co se pak při smrti její dalo, jak jest hrozně umírala i s babou čarodějnou, kteráž jí frejře svolávala a s ní o život přišla, o tom by bylo dlouho psáti. Pozanechámť toho, než jsouť lidé, ješto by o tom uměli pověditi.

^{XLIII} 1461] 1451 zřejmá písařská chyba

^{XLIV} Podle Odložilíka asi r. 1468. Možná jde o 2. list Rokycanovi (viz Bidlo, *Akty* I, 11)

^{XLV} *In margine připsáno:* „B. psali Rokycanovi“.

^{XLVI} *In margine připsáno:* „Protivenství Bratří“.

^{XLVII} *In margine připsáno:* „Sněm proti Bratřím“.

^{XLVIII} *In margine připsáno:* „Bůh Bratří retoval“.

^{XLIX} *Rkp. B:* + do Hory

^L *In margine připsáno:* „královna Johanka umřela“.

Po smrti potom její jako i předtím rovně páni odpůrcové díla svého nepřestávali, ale vždycky kovali řetězy, jimiž by Bratří svázali, než že nikdá se jim nechtělo dařiti, nebo Pán Bůh nechtěl, aby vyhlazeno bylo malé stáde¹⁶⁷ jeho, ale aby rostlo [[96r] a rozmáhalo se. Protož musilo to tak jíti a šlo. Rokycan pak s svými, když zvěděli, že Bratří nic neubývá, alebrž že své náboženství čím dále vždy více rozšívají, velmi se o to zlobil a vždy křiče: „Haste jiskru, rozmnožit' se potom oheň, pozdě bude teprv hasiti.“

V tom farář hradecký Vít¹⁶⁸ LI napsal do Moravy (neb i tam někteří již se byli octli, jakož na jednom místě dlouho býti nebylo bezpečné pro kněží) pod svou pečeti, napomínaje všech stavů a jednoho každého zvlášť, ba i těch pastuch, aby s Pikharty neobcovali v ničemž ani do lázně chodili, ale aby pánům svým na ně žalovali, páni aby jim místa žádného nedávali, i toho dokládaje, že by menší škoda byla, aby všecka země popelem ležela, nežli aby ti urvalí Bratříkové měli svobodu. A takového proti Bratřím lidu bouření Korberc, farář boleslavský, znamenitý pomocník byl. Ten přivedl nějakého Jana Ležku,¹⁶⁹ LII kterýž v kostele odvolával bludův a na Bratří mnohé nedůvodné věci svědčil. Než potom, [[96v] pokáním hnut jsa, ten Ležka pověděl jest a pravil, že na to na všecko, což jest tehdy v kostele odvolávaje proti Bratřím svědčil a mluvil, kněžími naveden byl, což vše někteří sepsané mají. Ale Pán Bůh všemohoucí vždy víc <v>^{LIII} úzkosti té vši je rozmnožoval a jim moudrých a učených přidával, nebo teház k Bratřím přistoupili tito:^{LIV} Prokop Bakalář,¹⁷⁰ člověk rozumný a moudrý, na němž po časích všecka Jednota přestávala v mnohých věcech,¹⁷¹ též Jan Klenovský,¹⁷² Jan farář Tábořský,¹⁷³ kterýž potom u Bratří byl knězem, Tuma písař,¹⁷⁴ latiník dobrý, Bratr Ambrož¹⁷⁵ etc.

KAPITOLA OSMÁ

Ale abych se zase k prvnímu navrátil, o čemž sem počal psáti. Když již nedaleko k desíti letům bylo, jakž Bratří obzvláštnost svou začali vésti, však ještě řádu mezi sebou neměli,¹⁷⁶ než kněze [[97r] Michala, faráře Žamberského, při službách užívali, v mnohých úzkostech (o nichž již dotčeno něco napřed¹⁷⁷) přebývajíce, nedostatek znamenitý při sobě proto, že řádu neměli mezi sebou, spatřovali, avšak k papežencům pro svědomí své, Bohem již při vůli jeho poněkud osvícené, nesměli, vidouc, že oni duchem světa se zpravují, a apoštol dí: „Nepřijali sme ducha světa etc.“¹⁷⁸ I snažili se na to s pilností, mohli-li by se kde doptati ostatkův nějakých první svaté církve, lidu totiž toho, kterýž by pravdu křesťanství měl a zpráve zřízené podlé příkladu apoštolského sloužící, aby k nim přistoupili a s nimi jedno učinění byli a od nich kněží měli. Protož na tom bylo, aby někteří se o to pokusili a prohlédli rozličné země; než když oni strojili se nejprv do *Indiæ*,¹⁷⁹ tožť mezi nimi zjevili se dvě muži v Praze odtud, a tu pověděli, kterak jest tam; z jichžto řečí porozuměli, že není tam proč jim jezdit, ačkoliv tam mnoho mužů dobrých křesťanů býti, však toho, oč by stáli oni, že by tam nedošli. Též i s [[97v] Řeky mluvili tu v Praze, ano i někteří tam do krajin řeckých jezdili¹⁸⁰ a též do Rac,¹⁸¹ do Rus,¹⁸² mezi Armeny,¹⁸³ do Moldavy¹⁸⁴ etc. Ale u všech těch nalézali se někteří dobří křesťané a snáze že mohou tam dobří křesťané se držeti než zde, ačkoli prvních lét mnozí také mučedlnictva trpěli. Než však původ nemohl odtud vzat býti; neb kněží původ mají spolu s světem a někteří, zvlášť pak Valašští kněží¹⁸⁵ jsou zkaženi, Rusové leckoho si by světili, když by jednom zaplatil, jakož jednou před tím byli třem žákům českým dali kněžství, nic o nich, jakého života jsou, nevědouce.

^{LI} In margine připsáno: „Vít farář Hradecký“.

^{LII} In margine připsáno: „Jan Ležka“.

^{LIII} Interpolováno podle rkp. B.

^{LIV} In margine připsáno: „Prokop Bakalář, Jan Klenovský, Jan Tábořský, Tuma Písař, Bratr Ambrož“.

S Valdenskými¹⁸⁶ také mluvili, zvláště s rozumnějšími,^{LV} jako s Štěpánem,¹⁸⁷ kterýž potom v Vídni upálen. A ten již mnoho o původu církve vypravoval a pravil, že oni, totiž Valdenští, neostávají předce v tom původu, jedni po druhých až do tohoto času, a předkové jejich že sou nepovolovali Silvestrovi,¹⁸⁸ kterýž papežem jsa učiněn, zboží od císaře¹⁸⁹ přijal, a že se od něho loučili,¹⁹⁰ a tak že trvají, kdež kteří mohou po [[98r] zemích, jakož i před léty byli jim upálili biskupa, kterýž tu na Rejně byl,¹⁹¹ sama třetího.¹⁹² A ten kněz Štefan, ač jest některým kněžím českým znám byl, jako Mistru Rokycanovi, Martinovi Lupáčovi *etc.*, kteříž ho za dobrého měli, však proto pod římskou zprávu a moc nepřistoupil, aniž poslušenství papežova přijíti chtěl až do smrti, ale přisluhoval Valdenským tejně, když kde mohl, jako zvláště v Němcích, jakož potom proto upálen. Ten pak kněz Štefan i s jinými některými svými kněžímí dobrotivě se poddávali Bratřím, chtěje to vše, což by při nich škodného bylo nalezeno, oprávniti, neb sou sami poznávali to, že něco z způsobů předků svých se povyvinuli na stranu škodně, a též při nich se někteří škodliví kusové zpatřovali, jako ten, že od lidí peníze berouce, poklady shromažďovali a chudé opouštěli, ježto knězi křesťanskému toho učiniti nesluší, aby chudé opouštěl a z statku svého vlastního jim se neudělil, ovšem z toho nevydělaného, ale na chudé pro Krista daného, leč by chtěl víry [[98v] zapříti a lásky se odsouditi. A zase Bratří se jim k tomu poddávali, jestliže by co při nich škodného nalezeno bylo, že chtějí rádi to vše opustiti a lepší vděčně přijíti, když by jim ukázáno bylo; i zůstali na tom, aby to tak bylo učiněno a podle slova Božího zlé i dobré vyhledáno. Ale oni v tom kněžím těm, s nimiž přízeň měli, se zjevili, a ti je z toho svedli a to Bratřím zrušili. Než kněz jeden starý z nich poznáv pravdu při Bratřích, i žádal jest toho účasten býti, jehož když Bratří právě kajícího poznali býti, mezi se přijali.

A tak vždy opět Bratří, čehož při Valdenských hledali, nalézti nemohli a tu již poznali, že se *není kam*^{LVI} díti ani k komu připojiti; a na druhou stranu také hleděli, že jim Pán Bůh vždy přidával tovaryšův a lid sobě jako po zrníčku vybíral, dávaje jim povolnost a ducha laskavého, tak aby jako jedna duše a jedno srdce byli.¹⁹³ Svědectví také Písem svatých i mužů některých rozvažovali, kterážto svědčila, že má ještě církev obnovená býti. [[99r] Také i někteří přítomní muži staří, kteří byli ještě za časů krále Václava¹⁹⁴ a Kunráta biskupa,¹⁹⁵ o tom svědectví vydávali, že má lid k tomu přijíti, aby zase podle způsobu první církve svatě obnoven byl. Ano jim na pamět přicházel i onen starý lid, jemuž se všechny věci, jakož dí apoštol, u figuře daly a napsány jsou k našemu naučení,¹⁹⁶ kterýž když byl do Babilona zajat, žádného tam nemohl míti řádu, aby tak, jakož předtím v zemi své státi dobře mohl, až zase podruhé chrám na grunty staré založivše stavěli, vyšedše z Babilona. A též svatý Jan že v Zjevení píše: „Vyjděte z něho lide můj, abyšte nebyli účastni hříchův jeho.“¹⁹⁷ Také věděli, že v církvi má býti ostříhání řádů, jedněch po druhých poslušenství a jedněch o druhé péče,¹⁹⁸ a oni se tohož nikdež v žádném lidu doptati nemohli, a bez toho že církev dobře státi a růsti nemůže.

Tyto věci, nad to pak vlastního jich spasení nouze, k tomu je hýbalo, aby vždy předce nepřestávali o to státi, což sou před sebe vzali, až i na to přicházeli, aby [[99v] se ve jméno Boží sami v to dali a z sebe vyzdvihli kněží. Ale že se jim to zdála veliká věc, nesměli se o to pokusiti bez rady. Protož o to i s knězem Martinem Lupáčem mluvili a s ním se radili,^{LVII} neb s Mistrem Rokycanem již se nebylo co raditi, neb on se zase v svět obrátil a Bratřím v nepříteli, a protož se oni k Lupáčovi obrátili, kteréhožto král Jiří také byl již z země vypověděl,¹⁹⁹ vše pro Mistra Rokycana, neb on smysl rozdílný od Rokycany při svátosti měl a s pravdou se sjednávající. Před svátostí klekati bránil; jakož praví o něm, že když do vsi šel k nemocnému s svátostí, vstrčiv ji do rukáva, a nějaký člověk maje se s ním minouti i klekl, on pak zavrch jej ujav, pozdvihl ho a řekl, prstem jemu vzhůru k nebi ukázav: „Vzhůru, tamto

^{LV} *In margine připsáno: „Štefan Valdenský“.*

^{LVI} *není kam] nikam*

^{LVII} *In margine připsáno: „Martina Lupáče rada“.*

Pán Bůh, synáčku, tamto, tomu ty se klaněj, a ne v svátosti.“ Ten pak kněz dal Bratřím takovou radu řka: „Chcete-li vy dobře státi, musíte vy kněží z sebe míti a mezi sebou řád zříditi, jinak nikoli nestanete, ale přijdete na zkázu. Pohleďte na [[100r] předky naše,²⁰⁰ na město Tábor, Domažlice, Vodňany, Stříbro *etc.*,²⁰¹ kteříž ač mnoho kněží s sebou měli, ba i válečně se proti nepřítelům svým postavovali a jim i odpírali s puškami a děly velikými jezdic: však co sou získali, teď pomalu zhynuli a posledkové jich obrátili se v kyselý hrozen, když v řád uvedeni nebyli; kněží jedni po druhých sešli a lid obecný, když správců neměl, rozprchl se, jakžkoli více ho bylo než vás.“ Na to někteří byli jemu odpověděli: „Bojíme se, kněže Martine, abychom tím proti Bohu nezhřešili, když bychom opustíce římské kněží, sami sobě kněžství vyzdvihli.“ On pak řekl: „Proti Bohu nic tím nezhřešíte, než před lidmi a proti lidem bez viny nebudete.“ Však přes to proto za dlouhý čas Bratří ještě o to ku Pánu Bohu na modlitbách bděli, ráčil-li by a vůle jeho byla-li by, aby se to tak podlé té rady stalo.

Potom léta Páně MCCCCLXVII, odvaživše se všeho i hrdel, umínili té rady poslechnouti, i sešli se ti, kteříž k tomu [[100v] povolání byli,^{LVIII} z Čech i z Moravy stavu rytířského, kněžského, žakovského, městského i sedlského, mužů v počtu šedesát neb sedmdesát do jedné vsi, kteráž leží blízko Rychnova a slove Lhota,²⁰² k hospodáři nějakému Duchkovi,^{LIX} aby všickni spolu modlitby činili, aby Pán Bůh vůli svou jim při tom oznámiti ráčil, měli-li by se dokonce oddělit od přísluhování kněžského a jednotu i řád začít a byl-li by již čas, důvěrnost majíce, že je Bůh uslyší podlé zaslíbení Kristova řkoucího: „Zůstanete-li v řeči mé, budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dáť vám.“²⁰³ Oni pak při sobě to jedni při druhých spatřovali, že sou lidé kající, Boha a vůle jeho hledající, jakož pak někteří z nich hned od mladosti hleděli se Pánu líbiti. A při tom vzpomenuli na los, skrze něž prvnější svatí vůle Boží vyhledávali. I přišlo jest tak skrze los, že jest již čas, aby to dílo začato bylo. Mezitím pak také, když oni tak ještě na modlitbách trvali, hlas slyšán byl řkoucí: „Jižť jest čas.“²⁰⁴ Což Bratří slyšice, z toho i potěšeni [[101r] byli a tomu, že jest tak vůle Boží, uvěřili, zvláště vidouce, že i los také s tím hlasem se trefil.

I odložili toho za prodlený čas²⁰⁵ proto, aby osoby k tomu hodné vyhledali, kteříž by ten lid zpravovali, ne z svého důmysla a umění lidmi vymyšleného a učeného, ale z daru Božího, kterýž on dává těm, jimž pravdu svou zjevuje, a toho všeho aby jistými Písmy svatými dovodili, příkladem první církve, také, čemuž by jiné učili, aby prvotně sami toho vskutku opravdově ostříhali. A tu se na tom svolili, aby se za to všickni, kdežkoli kteří jsou, jichž počtu nevěděli, modlili, a to s postem jedno za to, aby Pán Bůh jim ukázal, chce-li tomu *etc.* a tak míti a které osoby k tomu vyvoliti ráčil. A potom opět k těmž místu ti, kteříž k tomu vybráni byli, se sešli²⁰⁶ a sšedše se vybrali z sebe osob k učení, radě a zpravování lidu blízko dvacíti a teprv potom z těch vybrali jich k úřadu kněžskému devět, aby z těch devíti tři, dva neb jeden byl. A pakli by Pán Bůh neráčil žádného míti, aby to oznámiti ráčil, [[101v] poněvadž on zná, kteří k tomu hodní by byli, jako Pán všemohoucí a vševědoucí. Nepřišlo-li by pak na žádného, uložili toho za některý čas ponechati a potom opět k těmž se míti. Těch pak devět mužů vybraných uprostřed sebe postavili, aby tu skrze los ukázání byli ti, kteréž by Bůh k tomu místu zvoliti ráčil: nebo i apoštolům skrze los ukázáno jest bylo, že Matěj má býti apoštolem místo Jidáše vypadlého,²⁰⁷ ano i za Starého zákona vůle Boží sou se skrze losy nejvíce doptávali. I udělali dvanácte cedulek jednostejných a na třech napsali „jest“ a devíti nechali prázdných; potom svinuvše každou jako k pečetění a vkladli do nádobky a povolavše mládenečka, kterýž, co se dělá, nic nevěděl, dali mu je s nádobkou, aby bral po jedné a dával stojícím na ruku od sebe vztaženou a nezavřenou. I zůstaly tři cedule v nádobě zavřité. I modlili se opět řkouce: „Pane Bože, jestližeš které z těch vyvolil k tomu úřadu, račiž jich Duchem Svatým svým v duchu jich posvětit, [[102r] pakli žádného z nich neráčíš míti, ukažiž to tak, aby se žádnému psaná cedule nedostala.“

^{LVIII} *In margine připsáno:* „Bratří řád vyzdvihli skrze los“.

^{LIX} *In margine připsáno:* „Lhota ves. Duchek sedlák“.

Tu někteří o nějakém divu praví, že by se stal, ale o tom žádný z těch, kteříž přítomni byli, psaného nic nepozůstavil a neradi o tom hlásali pro příčiny mnohé, jakož v listech Rokycanovi²⁰⁸ toho se dotýká.

Když pak vstali od modlitby starší Bratři, totiž Řehoř s jinými staršími za stolem sedě ke všemu zboru promluvil takto: „Teď sme se, Bratří milí, svěřili Pánu Bohu svému, aby on, jestliže jest jeho svatá vůle, z těchto mužů devíti některé vyvolil k úřadu apoštolství na místě syna svého milého Pána Ježíše Krista, buď jednoho, buď dva, aneb tři, aneb žádného; na všem že chceme rádi přestati podlé vůle jeho svaté. I rozkázali jim, aby po jednom přistupovali k stolu a každý svou ceduli aby dal. A rozvinující je i našli, že tři napsané cedulky dostaly se třem:^{LX} jedna Matějovi Kunvaldskému, druhá Tumovi Přeloučskému, třetí Eliášovi mlynářovi. Tehdy všickni poklekše Pánu Bohu poděkovali a vstavše rukou dáním za posly od Krista Pána poslané je přijímali, přiříkajíce jim poddanost a poslušensství. A tu hned písničku složili, kteráž se počíná: „Radujme se vždy společně a chválu vzdávejme vděčně *etc.*“²⁰⁹ [[102v] To pak vše, totiž o těch třech mužích, na něž měl los spadnouti, ano i kdo by měl z nich za prvního býti, bylo jest Bratru Řehořovi prvé některým dnem nežli se stalo, zvláštním divem Božím zjeveno, ale on toho nepronášel, až se i stalo, kromě Matějovi, že on z těch tří první měl býti, pověděl.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Starali se pak ještě Bratři o to, jak by ty osoby, od Boha i od lidí vyvolené, byly potvrzeny. Protož zvolili k tomu starší dva kněží, jednoho valdenského a druhého římského; valdenského, kterýž sloužil Štěpán;²¹⁰ za toho modlili se Pánu Bohu, aby, ráčil-li by to potvrzení míti skrze toho valdenského, srdce jeho k tomu nastrojil, tak aby s důvěrností činil, což jemu Pán Bůh dal. Druhého pak římského, faráře žamberského, jménem kněze Michala, kterýžto složiv užívání kněžství [[103r] podlé řádu papežova, ne kněžství složil, ale užívání jeho k zlému a požívání jeho podle řádu Jednoty přijal, jakož i jiní kněží, kteříž k Bratřím přistupovali, též činili. Proto pak toho k tomu zvolili, že jest byl kněz svčení římského, aby tím ukázali, že což při Římanech dobrého býti znají, toho nepotupují, ale očistíce požívají, podobně jako Židé nádob chrámových, kteréž od Asyrských do Babilona přenesené a tam poškvrněné byly, zase je očistíce a posvěťce užívali.²¹¹ Nebo sou Bratři vždycky vyznávali, že sou u Římanů troje věci, o čemž viz šíře v spisích Bratrských, zvláště o církvi.²¹²

Toho pak Michala sama druhého vyslali ne do Vlach,²¹³ jakož někteří pravili, ale k biskupu neb staršímu Valdenskému, v nichžto biskupství a kněžství za jedno šlo,²¹⁴ od nich aby na to potvrzen byl, aby jiných potvrzoval. A to proto učinili, aby i řádem lidským, pokudž by nejvyšší možné bylo, nepohrdali. Neb slyšeti [[103v] bylo, že by mezi nimi nějaký původ byl a že oni tehdaž nejbližší pravdy zdáli se býti. Tomu (totiž biskupu staršímu nad Valdenskými) vše sprostně vypravili, co se a jak stalo, a on oblíbeně vyslyšev je, úmysl pověděný jich potvrdil, ne jako někteří praví, že by ruce na ně vzkládal a ku pokání je přijímal, ač nezapírám, aby ten Valdenský potom bázní jsa přinucen, jinak, nežli jest bylo, nemluvil. Potom ti domův navrátivše se potvrdili sou těch tří osob vyvolených skrze vzkládání rukou podlé řádu první církve s modlitbami. Potom pak z příčin hodných Michal z požívání úřadu biskupského jest složen a tu prvotnost svou vzdal Bratru Matějovi, aby on jí požíval a sám (totiž Michal) poddanost podnikl,²¹⁵ ano potom z hodné příčiny ten kněz Michal i s úřadu kněžského od starších složen, ale zase potom jemu to puštěno,²¹⁶ aby kněžství svého požíval.

^{LX} *In margine připsáno:* „Matěj Kunvaldský, Tůma Přeloučský, Eliáš mlynář, první losem voleni“.

Z těch pak Valdenských kněží někteří poznajíce, co jest u Bratří, oblíbice sobě, přistoupili sou k Jednotě bratrské, jako jeden kněz starý a druhý též kněz, [[104r] kterýž též povolil byl i podával se k nápravě, což by jemu ukázáno bylo, i v tom času upálen v Vídni.²¹⁷ Viny takové žádné jemu, když jej měli odsuzovati, nedávali, než že nestál v poslušenství kostela římského, a to i na kazatedlnicích rozhlašovali.

To až potud buď o původu Jednoty Bratrské i kněžství a řádu, jehož se v ní užívá, oznámeno, ano i příhod mnohých krátce dotčeno. Co se pak potom dále dalo a jak Pán Bůh Bratřím zrůst dával, jaká také pokušení na ně dopouštěl, jimiž je jako syny své švihal a ctvičil,²¹⁸ o tom nemíním psáti, neb mi se zdá, že jest lépe mi nyní mlčeti, nežli o věci té, kteráž širokého mluvení potřebuje, příliš krátce mluvíti. Toliko prvé než přestanu psáti, chtěl sem o příčinách oddělení Bratrského a pospolnosti jich i trvánlivosti v ní něco dotknouti, summovně to zbera z týchž spisů Bratrských, jako i toto, což sem napřed napsal. Nebo jakož o původu, tak i příčinách oddělení a shromáždění svého Bratří v [[104v] spisích svých podle toho, jakž kdy k čemu příčina dána byla, po kusích a částkách onde i onde píší.²¹⁹

KAPITOLA DESÁTÁ

Proč Bratří sobě řád vyzdvihli, k žádné Jednotě²²⁰ jiné nepřistoupivše.

Za toho času v krajinách našich jednoty nejhlavnější tyto byly: římská, česká, valdenská, tábořská; ta pomíjela, též i vilémovská²²¹ mizela. Z těch tří k jedné byli by Bratří musili přistoupiti. Ale poněvadž z těch tří k žádné pro příčiny níže položené nesměli a již nouze jejich vlastního spasení je pudila to, což sou učinili, učiniti. Měli-li sou pak aneb mohli-li sou to v nuzné potřebě učiniti, o tom také níže se položí.

Proč nepřistoupili k Římanům?

[105r] Nebo poznali z kázání Rokycanova a jiných kněží i ze čtení zákona Páně, knih Wiklefových, Mistra Matěje Pařížského, Husových *etc.*, že papež s svou rotou není než nevěstka svatojanská,²²² Antikrist bloudící smyslem i životem a Kristu se protivící. Životem v tom, že skutkové kněží i lidu odporní byli skutkům víry, nebo kněží lidu z hříchův nevyvozovali, ni kázně církevní nad nimi užívali, lid v hříších bez pokání stál a obojí neustupní v tom jsouce proto předce za církev svatou se drželi. Smyslem pak bloudili, že to, což měli v Bohu skládati, složili v věcech stvořených, v svátostech, v skutcích některých *etc.* a v tom naději svou položili, Boha k nim přivázavše. Též že zboží a panování světská²²³ sobě osobili, císaře, krále obloupiše, na hlavě Kristu dosti neměvše,²²⁴ ustavili sobě za hlavu člověka zlořečeného, povýšeného nade vše, což slove Bůh.²²⁵

Proč k české straně nepřistoupili?

[105v] Jedno pro bludy smysla i života,²²⁶ jež Rokycan i někteří jiní zjevovovali a na ně křičeli, ač rozdílně v něčem od Římanů, však tak rovně škodlivé jako i Římané zpět kráčeli, jako smysl ten při svátosti majíce, že v jedné každé částce jest celý, živý s kostmi Kristus,²²⁷ ovšem pak o přímělivě svatých, o víře, o skutcích *etc.* O čemž chceš-li šíře věděti, v knize, kteráž Pře Jana Augusty²²⁸ slove, to vše nalezneš. Zprvu, že kněz zlý jako dobrý vše jest jedno, z čehož potom pošlo to, aby na kněžích život jejich mnohotvárnými hříchy a mrzkostmi skálený byl snášín.²²⁹

Druhé, že strana česká potupivši Římany, papeže s kardinály, biskupy za Antikrista, však proto k nim o kněžství hleděli a je falešně vypřísáhali,²³⁰ slibující, že pod jednou sloužiti

budou, to změňovali a slibu dosti nečinili,²³¹ pročež od Římanů za odtržence a odřezance odsouzeni byli, ano i kněžství [[106r] je Římané (a zdá se, že téměř spravedlivě) odsuzovali, neb což lidé dali, lidé vzíti mohou. A poněvadž sou je oni, protože přísahu zrušili, kněžství toho, kteréž jim prvé dali, odsuzovali, stěžkem jest Čechům²³² co zůstati mohlo, jakož i k Rokycanovi někteří z nich psali, poněvadž papeže a tak všecku církev římskou haní a nevěstkou svatojánskou býti ji dovodí, aby jí vrátil, což od ní vzal, a tu se prý ukáže, co ty Božího máš; i byl by musil vrátiti arcibiskupství, kněžství *etc.*, a tak by mu nic bylo nezůstalo, žádného úřadu církevního.

K obojí pak straně té proto nepřistoupili, že oboje strana sváry a různice mnohé mezi sebou měvše, jedni druhé na nejvyšší zhaněvše a za kacíře potupivše, ano i krev z sebe vylévavše, v tom bez pokání zlostně a zapekleně stáli, o čemž nech krátce dotku.

Římská strana na Horách Kutných počítajíc [[106v] více než tři tisíce lidí živých do dvou šachet vmetali, a to obecných lidí i kněží, kteréž byli pokoupili od těch, jenž je jímali; nemnoho jich sobě ta ukrutná litá zběř vážila, neb je nevelmi draho kupovali: praví tak, že sou dávali za kněze pět neb tři kopy, za lejka kopu.²³³ A biskup vratislavský²³⁴ kázal kacířům sypati prach ručníčný do úst a zapalovati. Co jest opět tu krve vylito, když Zigmund císař, král český a uherský, bratr krále Václava dobýval Prahy, kdež mu drahně pánů moravských a mnoho tisíců lidu pobito.²³⁵ Potom opět, když císař Zigmund od Žižky vyhnán, římská církev sedm let vojsko sbírala ze všech zemí a krajin; potom těmi vojsky vtrhli do Čech,²³⁶ jedno a největší, jehož počet půl třetího krát sto tisíc (250000) lidu, to k Domažlicím, a jiná dvě od Sléзка. Když pak potom to největší vojsko i s Juliánem kardinálem, hejtmanem svým, poraženo, jiná dvě utekla. Za tím papež poslal křížovníky do Čech a do Moravy na všecky pod obojí [[107r] způsobou přijímající a prvotně na krále Jiřího.²³⁷ Mezitím pak mnozí a příliš hánliví traktátové s obojí strany vydáváni byli, jedni druhé odsuzující a za kacíře i Antikrista pokládající. I kterakž sou pak mohli k některé straně přistoupiti, poněvadž jedna za Babilon byla potupena²³⁸ a druhá za kacířství odsouzená.²³⁹

K Tábořským pak kněžím proč přistoupiti a s nimi jedno býti se strachovali?

1. Pro zlost života,²⁴⁰ neb pod zámyslem zákona Božího zjevně přestupovali zákon Boží, ač ve mnohém lepší kališné strany²⁴¹ byli.

2. Že sami neznajíce, čího sou ducha,²⁴² snažní byli v hanění a v potupování jiných, jako pro ornáty a jiné cerimonie, na nichž spasení nezáleželo.

3. Ba také i zlých smyslů při mnohých věcech zákona Páně při nich se obávali, jichž znamení bylo [[107v] skutkové jich nedobří.

4. Že se s kněžími českými²⁴³ spojili a s nimi majíce sněm, pro přísný královský rozkaz se sjednali, a aby v ornátích sloužili, povolili. Potom pak teprv zase, navrátíce se z sněmu toho, i dokazovali toho, že toho z srdce neučinili, ale přinucení královské, neb v ornátích sloužiti nesměli. A protož kněží čeští proti nim krále postavovali, aby je již spravedlivě, kteříž by tu smlouvu koli a sjednání přestupovali, jímali a trápil, což se i tak stalo.²⁴⁴

5. Neodpírali příkladem Kristovým tiše a pokorně, ale moc světa k sobě připojili a s ní se v jedno tělo pletli. A již i proti nepřítelům svým ne duchovním oděním, jako apoštolé se Pánem svým, ale tělesnou zbrojí, střelbou *etc.* se postavovali a jim odpírali, lidu ne k trpělivosti, ale k boji ponoukajíce.

6. Již také téměř byli zahynuli, sami toliko posledkové jich nějací zůstávali.

Proč k Valdenským nepřistou[[108r]pili?

Proto 1. Že pravdy ukrývali a chovali se v pokrytosti, požívající obyčejův i služebností těch, jež za svodné měli, nebo ke kněžím k posluhování chodili *etc.*, aby pod tím mohli se ukrýti a v obcích trpění býti, což poněvadž nebylo z víry, ale proti svědomí, bylo nechvalitebné.²⁴⁵

2. Také opouštějíce chudé, poklady z toho, což kdy jim lidé dali, shromažďovali, ješto tím víry zapírali a lásky se odsuzovali, neb takové věci ne k tomu, aby na poklad chovány byly a obráciny, býti mají, ale aby chudí opatrováni byli. Ale Valdenští pak chudé opouštěli.²⁴⁶

3. Též s kněžími římskými se přízniti počali a to jim přinesli, že sou se s Bratřími na tom snesli, aby promluvení spolu měli a Písmys svatými ukázali, co by jedni při druhých za škodlivé usoudili, od čehož pak hned kněží římsští Valdenské odvedli, tomu bezpochyby srozuměvše, že provázek s několika prameny spojený těší by jim potom k přetržení byl.²⁴⁷ Neb oni na jiném [[108v] nebyli,²⁴⁸ než Jednotu bratrskou do gruntu zkaziti, jakož pak potom o to dostatečně rozmlouvali rozličnými způsoby a nepřestávají až i podnes.

4. Také někteří z Valdenských k tomu se přiznávali, že sou se vyvinuli z toho,²⁴⁹ v čemž předkové jejich stáli, jakož se tomu z zprávy jejich, kterouž oni Bratřím o zprávách svých dávali, snadně porozuměti mohlo.

Anobř vůle Boží v tom se zpatřiti může: nebo jakž Bratří počali se rozmáhati a růsti, tak lid ten hynul, až i zhynul v těch našich krajinách a koutech. A ať krátce povím, summa všeho toho, proč Bratří k žádné Jednotě jiné nepřistoupili, tato jest, že při nich ducha Kristova, kteréhož apoštolé měli, necítili, ale ducha světa tohoto, ješto apoštol dí: „Tak choďte, jakož příklad na nás máte.“²⁵⁰ Poněvadž tehdy k žádné jednotě přistoupiti nesměli, nuznou potřebou²⁵¹ k tomu přitištění jsouce oddělení i shromáždění učiniti i řád vyzdvihnouti [[109r] musili.

Ale že by snad někdo řekl: „By pak i nuzná potřeba byla, neměli sou oni moci a práva toho činiti“: důvod toho, že v nuzné potřebě mohli i měli Bratří sobě řád vyzdvihnouti:

1. Jakož v nouzi křesťan křesťana pokřtiti může, tak také kněz v nouzi kněze posvětití může, neb kdož co sám má, může to také jinému dáti.

2. Aby biskup sám a ne kněz kněží světil, to jest od lidí nařizeno, neb první církve rozdíl mezi knězem a biskupem neznala, ale toliko ty dva úřady, totiž jáhenský a biskupský neb kněžský měla. Nařízení pak lidské v nuzné potřebě může pomínuto býti; nebo poněvadž zákonové Božští v nuzné potřebě, a to potřebě těla, postupují, čehož na Davidovi příklad, kterýž posvátné chleby snědl,²⁵² což i Kristus připomíná,²⁵³ ovšemť zákonové [[109v] lidští potřebě nuzné, zvlášť pak potřebě duše postoupiti mají, čehož i *Magister Sententiarum*²⁵⁴ dovodí, *cap. 2.*²⁵⁵ Z čehož můž řečeno býti, že sou Bratří dobře učinili, když v nuzné potřebě řád sobě vyzdvihli a kněží knězem potvrdili, ovšem když ten kněz byl na to potvrzený, aby jiné řídil neb světil. Ale díš snad: „Jaká byla nuzná potřeba, kteráž Bratří k tomu vedla, aby řád sobě kněží vyzdvihli?“ I věziž, že tato jest, že kněží, pod kterýmiž byli, a ovšem i Římané bludů svých zastávali a k nim jiné pudili, nechtíce jim sloužiti křtem, zdáváním *etc.*, leč se odpřisáhnou toho, což za dobré přijali a poznali, a přiřknou tomu obcovati, což hříšné býti poznali. Bratří tedy pro Boha pravdy zapírali nesmějíce a nechtějící a od kněží služby nemajíce i musiliť sou na něco pomyslíti a o to, kde by služebných věcí²⁵⁶ docházeti mohli, se postarati. A byť pak i kněží ti bludní chtěli jim byli sloužiti, tedy povinni sou byli oni té služby jejich (poněvadž sou [[110r] ji bludnou býti znali) neužívat, ovšem pak, když jim sloužiti nechtěli.

Ale díš snad: „I snad by jim byli Římané kněží světili.“ Odpovímť: „Poněvadž sou Čechům²⁵⁷ světití nechtěli, ovšem Bratřím, kteříž za bludnější od nich držáni byli, byli by nesvětili. A byť pak byli i chtěli, však nemožné bylo Bratřím od nich je přijímati, leč křivěpřísežníci a tak pokrytci býti by chtěli v tom, proč se od jiných oddělili, sami se vydávající.“

Již o tom obojím položeno o původu Jednoty i příčinách oddělení od jiných jednot. Maličko při konci toho dotknouti chci, jaká jest toho jistota, že sou bratrská předsevzetí všecka ne z nějakého ducha závrativého²⁵⁸ se stala, ale z ducha Božího, a tak že Jednota tato z Boha jest.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Odkud důvěrnost býti má a jest, že původ Jednoty Bratrské i [[110v] kněžství, jehož se v ní užívá, z Boha jest?

I z těchto věcí dole položených,

1. že sou se ujali o Boží při²⁵⁹ a to předse vzali, což od apoštolů skrze mnohé a mocné skutky a divné stvrzeno i zvláštními jejich životy zapečetěno jest, totiž tu víru obecnou křesťanskou. Nebo oni všecky vtipy a rozumy lidské s učením apoštolským se <ne>rovnávající,^{LXI} ovšem odporné opovrhše, samým se zákonem Božím řídí a zpravují; kdož tedy říci může, aby to z Boha nebylo, což Boží pře hájí? Nebo poněvadž to, což věci Bohu nelibé boří, z Boha jest a svůj původ mívá, ovšem té věci, kteráž Boží věci vzdělává, ne odjinud původ jest než z Boha. Že sou pak Bratří pře Boží se chopili a pravdu měli a mají, o tom sám Rokycana mluvě svědectví dával, na čtení o lodičce²⁶⁰ káže a pravě i doktory k tomu přivodě,²⁶¹ že se to mluví o obnovení církve. Nebo jakož tehdaž prý učedníci, vidouce Pána, domnívali se nějakou příšeru býti, neb bylo tma a moře se bouřilo, tak že v posledních dnech, když se bude pravda zjevovati, [[111r] tedy lidé i ti, kteříž by se rádi Pánu Bohu líbili, budou se domnívati, že by blud byl, a budou proti tomu mluvíti. Též na kázáních sám o sobě i o jiných sobě rovných pravíval: „My ještě po svrchu chodíme, totiž ustavení a porostliny ostríháme, než nahodit' se lid, jenž se gruntův dobře a na základu pravém vzdělávati bude etc.“²⁶² A což nahoře položeno,²⁶³ proč by Rokycan chtěl na Řehořově místě po smrti býti, když by o tom byl nedržel, že na pravdě umírá, než žeť jest ho rozkoš a žádost slávy od nich odtrhla (o čemž napřed šire²⁶⁴). A byť pak žádných Rokycanových řečí nebylo, předce to pravé jest, že Bratří pře Boží a učení prvotní svaté církve se drží, což vše v bibli vypsáno jest, prvé nežli doktoři se zrodili. Ovšem pak poněvadž se i k tomu volají, aby jim svobodné slyšení dáno bylo, a tu že oni chtějí svou při Písmy svatými utvrditi, a bloudili-li by v čem, že chtějí rádi též Písmy svatými napraveni býti. [[111v]

2. Že úmyslem upřímným vše oddělení i shromáždění učinili i řád vyzdvihli, ne pro čest a slávu světa, jména a zboží veliká, jako někteří kacíři obzvláštnost začínali, ale pro své spasení, což důvodů nepotřebuje. Nebo kdyby byli Bratří Jednotu začali pro ty věci, zdaliž by, když sou jich ty věci nepotkaly, nebyli od svého předsevzetí pustili? Ale poněvadž je proto pro samo mnohá a znamenitá pokušení potýkala, jako statku, cti až i hrdel některých z nich zbavení, avšak oni stále se měli,²⁶⁵ musilť konec a úmysl jejich předpověděný býti. Neb kdyžť všecky věci časné proto směli opouštět, musilť jest to nebýti časné, proč se vše časné opouštělo. Kdo pak to může způsobiti,^{LXII} aby sobě všech časných, libých a pohodlných, lahodných věcí nic nevážil pro tu věc, kterouž nevidí a ani ji má, než samou věrou toliko. Jistě žádný jiný než sám Bůh skrze ducha svého; a z takového srdce cožť pochází, to ne člověku, ale Bohu se připisuje, a tak i to oddělení a řádu vyzdvižení [[112r] našich milých otcův.

3. Též že sou k tomu ne tak chvátavě a všetečně šli, ale pomalu s mnohou vážností s snažnými a vroucími modlitbami, neb jim na obě straně velmi úzko bylo. Jestliže se oddělí od

^{LXI} <ne>rovnávající] srovnávající

^{LXII} Rkp. B: + v srdci člověka

kněží pro to, což při nich zlého poznali, tedy v ruce lidské upadnou a v převeliká nebezpečnost, ano i to jim v mysli bylo, aby něco tím proti Bohu neučinili, opustíce vrchnost tu duchovní. A na druhou stranu úzko jim bylo v tom, že sou se báli, aby k zlému, kteréž poznali, se nepřiučastňovali a jemu neobcovali a tudy potom i pomsty Boží nemusili spolu s jinými přijíti. Avšak tak dlouho ty věci rozjímavše i radu k tomu, aby sobě řád doma (od jiných se oddělíce) vyzdvihli, od kněží některých měvše,²⁶⁶ kteříž jim tvrdili, že tím proti Bohu nezhřeší, ačkoli od lidí vinění a rozličných pokutování neujdou, potom předce hlasem Božím k tomu puzeni jsouce, aby od zlého se oddělili, i učinili tak, více sobě pomstu Boží, jako i ona ctná Zuzana,²⁶⁷ nežli lidské [[112v] protivenství váživše, že sou hlasu Božího uposlechli a raději svědomí své čisté nežli pokoj a pohodlí těla sobě zvolili, jako lidé ti, kteříž rádi Pánu Bohu podlé své nejvyšší možnosti líbiti by se chtěli. A při tom při všem důvěrnosti jim přibývalo, že to dílo ne jejich, ale Boží jest. Nebo poněvadž Kristus na farizee a zákoníky toho, že z ďábla sou, tím dovodil, že prý slova Božího neslyší a ovšem jeho nezachovávají,²⁶⁸ také oni sobě spravedlivě to brali, že poněvadž sou slovo Boží slyšeli a jeho skutečně i s nebezpečnostím života svého ostříhali, že oni z Boha sou, ano i to Kristovo povědění k tomu přísluší, kdež Kristus Pán dí, Ján 15: „Zůstanete-li, prý, ve mně a slova má zůstanou-li v vás,“ (to jest, budete-li míti dobré svědomí a ve mně se ostříhati) „za cožkoli poprosíte, stane se vám.“²⁶⁹ A opět: „Když se postavíte na modlitbě, věřte, že začkoli prositi budete, nebudete oslyšáni.“²⁷⁰ Poněvadž tedy Bratří na modlitbách svých o to ku Pánu Bohu se utíkali, ta jest naděje a jistota, žeť jest je Pán Bůh uslyšal a to, čehož teď i my potomci nyní požíváme, dal jim.]

[113r] 4. Že ve všem se připodobňovali a připodobňovati se usilují vždy k první církvi apoštolské, což snadně od toho, kdož Písem svatých a věcí Bratrských, (o nichž napřed něco) povědom jest, spatřino býti může. Nebo i způsob původu Jednoty i kněžství jejího *etc.* i konec, pro kterýž to činěno, podobnější beze všeho pochybování jest k první Kristově a apoštolské církvi nežli papežencův.

5. Že Pán Bůh Jednotu tuto a lid v ní, zvláště zprávců věrných, divně opatroval a opatruje i chová, netoliko věcmi duchovními jako stálostí ducha *etc.*, ale i tělesnými, tak aby vždy do vůle jeho mohli živi býti na světě proti nadálosti a chtění mnohých lidí, kteříž ve dne i v noci o to jednali a podlé své nejvyšší možnosti usilovali, jak by je na zkázu přivedli. O čemž svrchu dosti povědino.

6. Větší důvod pak a důvěrnost z toho býti má, že Bůh Jednotě své požehnání dává a zprávcem věrnými ji vždycky daruje a jednotejným duchem poděluje, tak aby vždy jedni po druhých jsouce, jedni druhých díla nekazili, ale vzdělávali, [[113v] aby tudy ne k rozmaření dílo Boží, ale k zruštu přicházelo a Jednota jeho se rozšiřovala pro čest, chválu a slávu jména jeho svatého a pro spasení vyvolených Božích, kteréž Bůh mezi nimi míti ráčí, ježto bez zvláštního Božího požehnání nemohla by nikoli státi, tak jakž stojí. O čemž i onen moudrý muž Gamaliel²⁷¹ pověděl, mluvě o apoštolech a lidu jich se přidržejících^{LXIII} k mistrům a zákonníkům židovským: „Jestližeť jest, prý, ta jednota z Boha, neodoláte jí, pakliť z lidí, přijdeť na zmaření.“²⁷² Poněvadž pak Jednota bratrská předce stojí, ano se i rozmáhá, jest znamení jisté, že jest z Boha. Ač by tuto mohl někdo říci, že i římská jednota tím se štemflovati nad jiné by mohla, že již dávno stojí, i tu krátce odpovédino by býti mohlo, že ne na samé starosti a trvanlivosti všecko záleží, ale více na tom, při čem se stojí; nebo kdož při zlém stojí, tomu se to chváliti nemůž, ale kdož při pravdě stojí, toť jest jiná. Bratří že při pravdě jisté stojí, již napřed jest ukázáno.^{LXIV}

7. Také i toho necht' nezamlčím (ne abych to za [[114r] obzvláštní veliký důvod kladl, neb by řídkým příjemný byl, ale za přídavek toliko k první<m>),^{LXV} že o Jednotě bratrské

^{LXIII} přidržejících] přidržegjcm

^{LXIV} Rkp. B: + o čemž již napřed a protož ten důvod předce stojí.

^{LXV} Interpolováno podle smyslu a kontextu.

prvé lidé moudří a bohabojní sou prorockým duchem předpovídali.²⁷³ Jakož člověk jeden znamenitý a učený, jmenovitě Mistr Matěj Pařížký,²⁷⁴ králi Václavovi před některými lidmi rytířskými, mluvě o těch věcech, které se staly za Mistra Jana Husi a za Žižky, item o císařství Zikmundově, kterak zase do země přijat a brzo umřel *etc.*, o Albrechtovi,²⁷⁵ že měl kralovati a brzo umříti i o synu jeho Vladislavovi prvním,²⁷⁶ a potomně že povstane král z Kunstátu, totiž král Jiří, a bude se mu šťastně dítí,²⁷⁷ ale nedlouho. A za jeho času povstane lid bez meče, a ten prospívati a rozmáhati se bude, král pak že mu se všemi jich protivníky nic neučiní, ale ty prý králi toho nedočkáš ani já, než jest jeden z přistojících, kterýž těch věcí dočká. A toť jest Bratřím povědino od toho, kterýž tomu přítomen byl a kterýž také zvědév o Bratřích, řekl, že se jest to vše již naplnilo a oni že jsou ten lid, o němž ten učený králi předpovídal; praví, [[114v] že to byl by nějaký Palček.²⁷⁸ Však nesmím toho jistiti, on-li tě byl čili kdo jiný, než o němž mi to praveno.

Toto poznamenání všech těch věcí k Jednotě příležitých já Jan Blahoslav před léty osmnácti sem byl učinil, mládenec byv.²⁷⁹ Tak sem to téměř všecko z spisů bratrských sebral a z toho, což sem od pobožných starcův, kteří výborně znali ty muže, na kteréž první ten los přišel,²⁸⁰ slýchal.

VYSVĚTLIVKY A POZNÁMKY

¹ od římské církve katolické

² Valdenští byli přívrženci laického bratrstva hlásajícího evangelium, založeného Petrem Waldesem v letech 1170 – 1176 v rámci jihofrancouzské katolické církve. Bratrstvo chtělo žít v apoštolské chudobě podle vzoru Ježíšova. R. 1184 byli exkomunikováni papežem Luciem III. Vyhánění a emigrace valdenských z Lyonu vedly k spojování valdenských s jinými asketickými proudy (katary, albigenskými, humiliaty) a k vzniku nejednotného hnutí, jehož vnitřní protiklady měly v letech 1205 a 1218 za následek rozštěpení na francouzské a lombardské valdenské. Francouzští valdenští během 14. století zanikli, kdežto lombardští díky svému širšímu pojetí chudoby se rychle rozšířili do Francie, Španělska, Itálie, Německa, Švýcarska, Rakouska, Čech, Uher a Polska, a to zejména mezi měšťanstvem. Zavrhovali autoritu učení, hierarchii, tradici, liturgii, svátosti, učení o očistci, přísahu, válku i vojenskou službu a trest smrti. V našem prostředí jim byli blízcí zejména táboři a Petr Chelčický. Viz Jaroslav Goll: *Chelčický a Jednota v XV. století*. Praha (Historický klub) 1916, zej. oddíl „Valdenští a Čechy“, s. 249-315; F. M. Bartoš, Z počátků Jednoty bratrské IV, *Valdenští a vznik Jednoty*. ČČM 95, 1921, 203-218. Týž, *Chelčický a Valdenští*. JSH 16, 1947, 33-38. Další literaturu viz Jiří Just, *Bibliografie k dějinám Jednoty bratrské* na adrese <http://www.etf.cuni.cz/kat-cd/biblgr-jb-just.htm>.

³ Vavřinec Krasnický, zv. Lorek († 1532), obránce Jednoty a autor první bratrské obrany vzdělanosti (míněn je historický spis známý pod jménem *O učených*, 1530; paralelně viz i *Spis O svátosti těla a krve Páně proti M. Havlu Caherovi* [administrátoru strany podobojí] asi z r. 1525; rukopis původně ve Zhořelci).

⁴ N. V. Jastrebov (v ČČH 8, 1902, s. 52-68) se domnívá, že jde o nedochovanou bratrskou odpověď na utrakvistickou *Obranu viery proti Pikhartuom* (1479). Není však vyloučeno ani jiné určení: B. Jan Roh vypracoval r. 1532 český text *Počtu z učení* pro braniborského markraběte Jiřího, luterána; B. Michal Weiss přeložil tento spis do němčiny s zwingliánskou terminologií (vyšel v Curychu 1532). Nový překlad, bližší luteránům, vyšel ve Wittenbergu r. 1533 s Lutherovou předmluvou (*Rechenschaft des Glaubens*). Rozšířený latinský autentizovaný překlad Buriana Sobka z Kornic tohoto *Počtu z učení* vyšel 1538 opět ve Wittenbergu (*Apologia veræ doctrinæ eorum, qui vulgo apellantur Valdenses vel Picardi*). Úzká rada Jednoty bratrské se r. 1545 usnesla na českém vydání této Apologie z r. 1538 (*stará*). České zpracování zůstalo v rukopise (*psaná*). Srov. i Gram. fol. 274b.

⁵ V úvahu padají dva spisy B. Lukáše proti amosencům: *Odpis proti odtržencóm, jenž se Malou stránkú nazývají, na spis vydaný pod jménem Kalencovým proti spisu o moci zřízené světa, vydaném od Bratří*, Mladá Boleslav (Štýrsa) 1524. Knihopis 5025. Nebo *O původu Jednoty bratrské, bludné a zpletené psaní odtržencův některých o odpovědi na ně napsanou od B. Lukáše, v níž se o původu bratrském dostatečně a pravdivě vše vypisuje*, rukopis v bratrském archivu IV. fol. 105, 110r – 122v., z r. 1527 (podle názoru Odložilíkova jde o tento druhý spis).

⁶ B. Tůma Přeloučský (1435? - 1518), bydlel v Přerově, byl hlavním sudím v Úzké radě.

⁷ Pan Albrecht ze Šternberka a na Lukově, držitel holešovského panství v letech 1481-1520.

⁸ Polemický *Spis o původu Jednoty a o chudých lidech* (bratrský archiv A III, fol. 202r – 224r, a Knihovna Nár. musea, sign. IV. H 8, fol. 67r – 106v, z r. 1502).

⁹ Sedm listů uveřejněno v *Aktech Jednoty bratrské*, sv. I (vyd. Jaroslav Bidlo, Brno 1915); důležitý je zejména list č. 6, str. 309-387 B. Řehoře *Kterak se lidé mají míti k církvi římské* (hlavní pramen zde pro kap. 6) a *Spis o dobrých a zlých kněziích od Bratří starých složený*, ibid., str. 79-180.

¹⁰ Jan z Rokycan, zvaný Rokycana (* po r. 1390 - † 1471), kazatel, volený husitský arcibiskup pražský. Usiloval o smír s římskou církví. Pro svůj kompromisní postoj se rozešel v učení i v praxi s Jednotou bratrskou.

¹¹ M. Jan Černý byl bratrem Lukáše Pražského.

¹² Dr. Augustin Káse(n)brod z Olomouce, moravský katolický humanista z okruhu Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Vystudoval v Itálii, působil v královské kanceláři v Pešti. Proslul mj. nenávisnými výpady proti Českým bratřím. Známa je jeho veřejná polemika s M. Janem Černým, bratrem B. Lukáše Pražského.

¹³ *Augustini de Olomucz Epistola contra perfidiam Waldensium*. In: *Jacobi Ziegleri Contra Waldenses libri 5*. 1510-1512.

¹⁴ První generace Bratří kolem B. Řehoře a B. Lukáše Pražského.

¹⁵ B. Lukáš, *Spis o obnovení církve svatě a důvodové sloužící k důvěrnosti, že jest se v Jednotě bratrské konečně stalo*. Rukopis v Národní knihovně ČR v Praze pod sign. XVII E 31.

¹⁶ Jan Augusta, *Kázání o ustavení na biskupství sv. Matěje místo Jidáše*. 1540.

¹⁷ »J<an> B<lahoslav> zdraví nejdražšího přítele [doslovně „spolubojovníka“] Z<achariáše> L<itomyšlského>.«
▪ Zachariáš Litomyšlský byl přítelem Jana Blahoslava a přerovským seniorem Jednoty (1577-1590) po B. Matěji Červenkově († 1569).

¹⁸ Had a drak ve Zj 12; 13; 16; 20 zosobňují satana. Zj 12,7-9; Ekum.: *A strhla se bitva na nebi: Michal a jeho andělé se utkali s drakem. Drak i jeho andělé bojovali, ale nevíťezili, a nebylo pro ně místa v nebi. A veliký drak, ten dávný had, zvaný d'ábel a satan, který sváděl celý svět, byl svržen na zem a s ním i jeho andělé.*

¹⁹ Narážka na pomluvy odpůrců Jednoty bratrské, kteří chtěli dokázat, že Jednota nemá skutečné kněze, poněvadž porušila princip tzv. apoštolské poslušnosti a nedala vysvětit své kněze některým světicím biskupem církve římskokatolické.

²⁰ *Doplněno podle rkp. B.*

²¹ Srov. Gn 3,9-24.

²² Srov. např. příběh o Kainovi a Ábelovi (Gn 4,1-16).

²³ Srov. Gn 6,6-9

²⁴ Eusebios z Cæsareje (* mezi 260 až 265, † 339), řecký církevní autor, nazývaný také „otcem církevních dějin“; hlavním dílem je *Chronicon* (tzv. *Bipartita*)

²⁵ Mt 28,20 (poslední věta Matoušova evangelia)

²⁶ Srov. 1 Kr 19,10.14.18; Ř 11,3-4

²⁷ 1 Kr 19,18; Ř 11,4

²⁸ Srov. Ga 1,8.

²⁹ Srov. J 15,1.

³⁰ Jednotami byly obecně nazývány jakákoli sdružení za cíli světskými i duchovními, tedy i jakékoli náboženské strany, frakce i církve; zde se rozumí církev podobením.

³¹ Viz pozn. 26 a 27.

³² Od dob pozdní antiky byl na universitách pevný kánon „sedmi svobodných umění“ (*artes liberales*), tj. takzvané *trivium* gramaticko-literárních oborů: 1. gramatika, 2. rétorika, 3. dialektika, a *quadrivium* matematických disciplín: 4. aritmetika, 5. muzika, 6. geometrie, 7. astronomie. Za středověku to byly propedeutické disciplíny, které se pěstovaly na fakultě svobodných umění, a byly průpravou ke studiu na fakultách vyšší (teologii, právech a medicíně).

³³ Srov. Zj 17,3.6-7; BlahNZ: *A viděl sem ženu sedící na šelmě brunátné ... A viděl sem ženu tu opilou krví svatých, a krví mučedníků Ježíšových: a viděl ji, divil sem se [jí] divením velikým. I řekl mi anděl: „^dCo se divíš? Já tobě povím tajemství té ženy, i šelmy, kteráž ji nese, mající hlav sedm a rohů deset.“* Pozn. ^d: *Proč?*

³⁴ »o majetek, čest i život«

³⁵ Robertus Lincolniensis, zv. Grosseteste (1168-1253), anglický filosof a teolog, kancléř university v Oxfordu, lektor teologie u františkánů, biskup v Lincolnu (1235-1253). Autor překladů z Aristotela a komentářů k nim; měl vliv na Rogera Bacona, Alberta Magna a Dunse Scota. Byl často citován Wyclifem.

³⁶ Srov. 2K 11,13-15; BlahNZ: *Nebo taková [jsou] falešní apoštolé, dělníci lstiví, proměňující se v apoštoly Kristovy. A není div. Nebo i satan proměňuje se v anděla světlosti. Protož není to tak veliká věc, jestli i služebníci jeho proměňují se, aby se zdáli býti služebníci spravedlnosti: jichžto konec bude podlé skutků jejich.* Pozn. ⁱ: *berouce na sebe tvárnost, podobnost.*

³⁷ Bernard z Clairvaux / Bernardus Clarævalensis (* kolem 1090, † 1153), burgundský mystik, světec, církevní učitel, spoluzakladatel cisterciáckého řádu.

³⁸ Bernardus Clarævalensis, *Sermones in Cantica canticorum*, sermo 23, MPL 183, 891.

³⁹ Bernardus Clarævalensis, *De consideratione libri quinque ad Eugenium III*, MPL 182, 741.

⁴⁰ Francesco Petrarca (1304-1374), italský humanista a básník; 1356 vyslanec na dvoře Karla IV. v Praze. Autor rozsáhlého epistolárního díla (*Epistolæ familiares*, *Epistolæ seniles*, *Epistolæ metricæ*), knihy vyznání *De contemptu mundi*. Do světové literatury vstoupil básnickým lyrickým dílem v italštině (*Il canzoniere*).

⁴¹ Francesco Petrarca, *Epistulæ sine titulo*, II, Basilej 1554; list XVI, s. 729.

⁴² Srov. Zj 17,4; BlahNZ: *Žena pak odína byla šarlatem a brunátným rouchem, a ozdobena zlatem a kamením drahým, i perlami, mající koflík zlatý v ruce své, plný ohavnosti a nečistoty smilstva svého.* Pozn. ^c: *pozlacena.*

⁴³ Srov. Zj 14,8; BlahNZ: *Padl, padl Babilon, město to veliké: nebo vínem hněvu smilství svého napájelo všechny národy; 16,14: Nebo jsouť duchové d'ábelští, ješto činí divy, a chodí mezi krále zemské a všeho světa, aby je shromáždili k boji, k tomu velikému dni Boha všemohoucího.* Pozn. ^a: *jdou; 17,5: A na čele jejím napsané jméno, Tajemství, Babilon veliký, Máte smilstva a ohavnosti země.*

⁴⁴ Jan Milíč z Kroměříže (* kolem 1325, † 1374), reformní teolog a kazatel, od 1363 hlásal pokání, na rok 1367 předpovídal konec světa a kázal o Antikristovi; proto inkvizicí uvězněn, pak propuštěn.

⁴⁵ Zdroj: Krasnický, *O učených*.

⁴⁶ Matěj z Janova († 1393), žák a pokračovatel Milíčův (traktáty *De Antichristo*, *De abominatione in loco sancto*), mistr pařížské university. V hlavním díle *Regulæ veteris et novi testamenti* analyzoval úpadek církve, doporučoval její reformu, byl kritický k papežství; podporoval časté přijímání svátosti oltářní.

⁴⁷ Jan z Kunčie a na Zaječicích (* před 1490, † po 1525), vzdělaný šlechtic, dopisoval si s mnoha učenými lidmi své doby. Srov. Gram. fol. 277b.

⁴⁸ John Wyclif (* kolem 1320/1326?, † 1384) anglický filosof (realista), teolog a reformátor; docent v Oxfordu. Studium Bible dospěl k radikálnímu prosazování raně křesťanského ideálu chudoby, ostře kritizoval bohatství církve a popíral jakýkoli nárok papeže na politickou moc. Byl nekompromisním obhájcem plné autority Písma. Teologicky a filosoficky byl radikálním augustiniánem, proti transsubstanciační teorii zastával remanentní pojetí

eucharistie. Jeho učení bylo kostnickým koncilem r. 1415 zcela zavrženo; r. 1428 byly likvidovány i Wyclifovy tělesné pozůstatky. Wyclif silně ovlivnil celou Evropu, a to zejména prostřednictvím M. Jana Husa a Jeronýma Pražského.

⁴⁹ *Dialogus sive speculum militantis ecclesiae*

⁵⁰ Na tomto místě pokračuje Krasonický takto: *Triologum, per modum magistri Sententiarum quattuor libros*; tento text je zde u Blahoslava deformován. Z formulace Krasonického vyplývá, že nejde o dvě díla, nýbrž o Wyclifův *Triolog*, rozdělený na čtyři knihy podle vzoru známého díla Petra Lombarda *Quattuor libri sententiarum* (podle něhož se mu říkalo *Magister Sententiarum*).

⁵¹ Krasonický má: „Item contra omnes leges et regulas monachorum.“ Odkazuje se zřejmě na blíže nespecifikované dílo/díla proti mnichům.

⁵² *De Christo et suo adversario Antichristo*.

⁵³ Tj. na universitu.

⁵⁴ *V rkp. opraveno z Rožmberských, což má i Krasonický*.

⁵⁵ *Na dolním okraji připsáno*: „Zbyněk Zajíc Abeceda spálil knihy a nevěda co jest v nich napsáno“.

⁵⁶ Zbyněk Zajíc z Hazmburka, syn loupežného rytíře Viléma Zajíce z Hazmburka, královský truksas a později mělnický probošt, stal se jako šestadvacetiletý r. 1403 arcibiskupem, aniž předtím dosáhl vyššího svěcení.

⁵⁷ Aeneas Sylvius Piccolomini: *De Bohemorum et ex his imperatorum aliquot origine ac gestis historia*, 1458

⁵⁸ *In margine připsáno*: „M. Martinus Lupacius“.

⁵⁹ Martin Lupáč († 1466), Rokycanův sufragán (podřízený biskup), popisuje událost, již byl svědkem, v jednom ze svých listů. (Viz Höfler, *Geschichtsschreiber der Hussitischen Bewegung II*, str 171 n.)

⁶⁰ na Hradčanech

⁶¹ Václav Králík z Buřenic, oblíbenec krále Václava IV.

⁶² Shromáždění měšťanů, které se účastnilo správy města.

⁶³ »stáli za arcibiskupem«

⁶⁴ Asi v letech 1410-1412.

⁶⁵ Johna Wyclifa.

⁶⁶ »v Betlémské kapli«

⁶⁷ *De ecclesia*, 1413.

⁶⁸ Jeroným Pražský (1378/80 Praha – 1416 Kostnice), náboženský a filosofický myslitel a reformátor, přítel a následovník M. Jana Husa a šířitel spisů Wyclifových. Na Kostnickém koncilu odsouzen k smrti a 30. května 1416 upálen.

⁶⁹ Dekret kutnohorský 18. 1. 1409.

⁷⁰ Jakoubek ze Stříbra († 1429), teolog a kazatel, mistr pražské university, pokračovatel Husův; ovlivněn především Wyclifem, Matějem z Janova a M. Janem Husem, jehož nástupcem v kapli Betlémské se stal po jeho upálení. Účastnil se formulování Čtyř artikulů pražských. Byl jednou z nejvýznamnějších osobností, které šly do důsledků v boji o laický kalich (Jakoubek podával svátost pod obojí způsobou již r. 1414) a zasloužily se o vznik utrakvismu ve střední Evropě.

⁷¹ *In margine připsáno*: „M. Jacobellus Misenus, Stříbrský“.

⁷² Jakoubkova universitní kvestie o Antikristu z r. 1412. – Srov. V. Kybal: *Matěj z Janova a M. Jakoubek ze Stříbra. Srovnávací kapitola o Antikristu*. ČČH 11, 1905, 22-38.

⁷³ Možná eucharistický traktát z r. 1428, polemizující s tábořským učením o Večeři Páně. Srov. F. M. Bartoš, *Literární činnost Jakoubka ze Stříbra*, č. 59.

⁷⁴ Václav z Dráchova (1400-1469), přítel Rokycanův.

⁷⁵ Petr Kániš, radikální tábořský kněz, upálen v Klokotech 1421.

⁷⁶ Jan Příbram (1380? - 1448), universitní mistr, zprvu stoupenec Johna Wyclifa, umírněný husitský teolog, odpůrce táboritů, hlavní představitel katolizujícího směru mezi pražany.

⁷⁷ Václav Koranda mladší, universitní mistr, Rokycanův nástupce a administrátor, horlivý zastánce kompaktát.

⁷⁸ »Jan Příbram v knize důkazů, kterou věnoval radním starobylého města Pražského, praví:«

⁷⁹ Zj 17,5; srov. komentář č. 13.

⁸⁰ Jan z Rokycan byl zvolen za husitského arcibiskupa na zemském sněmu r. 1435, Římem ovšem nebyl potvrzen.

⁸¹ Za Ladislava Pohrobka v letech 1453-54 kázal Rokycana v Týnském chrámu na Starém Městě pražském.

⁸² Ž 77(78), 57 (Vulg: *arcum pravum*; Kral: *mylné lučiště*; Ekum: *zálužný luk*). Oz 7,16 (Vulg: *arcus dolosus*; Kral: *lučiště omylné*; Ekum: *zálužný luk*)

⁸³ Srov. Mt 12,31; Mk 3,28; L 12,10.

⁸⁴ Srov. Zj 17,4; text viz v pozn. 42.

⁸⁵ »tak o to město usilovali«

⁸⁶ »o tom, že by někdo vystoupil proti žhářům, ani nemluvě«

⁸⁷ Vaněk Valečovský z Kněžmosta, byl významný český šlechtic, který se jako podkomoří stal důvěrným a vlivným rádce krále Jiřího z Poděbrad; jeho neustálou snahou bylo uklidnit a usmířit náboženské rozbroje v zemi. Ačkoli byl kališník, kritizoval Rokycanu pro jeho ctižádost a touhu po moci (srov. *Akty jednoty bratrské*, sv. II, vyd. J. Bidlo, s. 242-).

⁸⁸ *Traktát pana Vaňka Valečovského etc. učiněný proti Rokycanovi a jeho kněžím*. Vyd. Bidlo, *Akty II*, 242 n.

⁸⁹ Viz Blahoslav, *Vady kazatelů*, fol. 35r.

⁹⁰ Postilla Jana Rokycany (po r. 1462); srov. vydání: Fr. Šimek (ed.), *Postilla Jana Rokycany I-II*, Praha 1928-29.

⁹¹ »za sebou nemálo lidí přivedli«

⁹² Jošt z Rožmberka, biskup vratislavský, královský rádce ve věci kacířů. Viz také fol. 91r.

⁹³ Maltézský klášter na Malé Straně.

⁹⁴ tj. při první mši při vysvěcení nového kněze

⁹⁵ Srov. L 22,19.

⁹⁶ Srov. Václav Hájek z Libočan: *Kronika česká*, Staré Město Pražské (Severin ml.)1541, fol. 437. Knihopis 2867.

⁹⁷ Žižka dal upálit v Klokotech r. 1421 radikální skupinu tzv. pikartů, kteří vznikli z táborů.

⁹⁸ Ke konečné porážce táborů došlo r. 1452 po několika neúspěšných pokusech o smír s pražany ve 40. letech XV. stol.

⁹⁹ narážka na jednání o smír

¹⁰⁰ Rokycana pobýval v Hradci Králové v letech 1437-38.

¹⁰¹ Ladislav Pohrobek byl korunován 28. srpna 1453.

¹⁰² Z tábořských předáků byli v Poděbradech vězněni Mikuláš z Pelhřimova (Biskupec), Vavřinec a Jan Kakamerda.

¹⁰³ Srov. *Prameny k synodám strany pražské a táborské (vznik husitské konfese) v letech 1441-1444*. Vyd. Zdeněk Nejedlý. Praha 1900.

¹⁰⁴ Údajně působil v Emauzském klášteře (Na Slovanech), jehož činnost se pokusil obnovit M. Jan Příbram r. 1446.

¹⁰⁵ avšak ... držal »avšak on si proto vždycky úplně nemyslí, že by se měly všechny Bohu líbit«

¹⁰⁶ Viz fol. 93r – 94r.

¹⁰⁷ Srov. Rokycana, *Postilla*.

¹⁰⁸ *Replika proti Rokycanovi*. Srov. LF 1898.

¹⁰⁹ Ladislav Pohrobek zemřel 23. 11. 1457.

¹¹⁰ »nejsa s to«

¹¹¹ Srov. Gram. fol. 303b: *Na tvrdoť mu bude skočiti*.

¹¹² Zboží Litické s hradem Potštýnem koupil Jiří r. 1454; po jeho smrti připadlo synům, kteří se o ně r. 1472 podělili.

¹¹³ Důsledné rozlišování věcí k spasení podstatných (*substantialia et essentialia*) od věcí služebných (*accidentalialia et ministerialia*) je hlavním formálním principem bratrské teologie. Navazuje na učení Milíčovo, Matěje z Janova a Jakoubka ze Stříbra. Věci podstatné, např. víra, jsou neměnné, protože dané Bohem samým; věci služebné, např. obřady, jsou nálezky lidskými a jsou proměnné. Všechny bludy plynou z neporozumění rozdílů mezi věcmi podstatnými a služebními anebo z mylného určování jejich obsahu a vzájemného poměru.

¹¹⁴ Jiří z Poděbrad byl korunován na krále v březnu 1458 po smrti Ladislava Pohrobka v listopadu 1457; následující letopočet je tedy nutno brát jen jako přibližný.

¹¹⁵ Matěj z Kunvaldu (* asi 1442 - † 1500), selský syn, doporučený B. Řehořem a zvolený za předního kněze Jednoty hned v první volbě, když mu bylo teprve 25-30 let; později se stal bratrským biskupem.

¹¹⁶ Eliáš z Chřenova (Chřenovic/Křenovic na Moravě) jeden z prvních tří kněží Jednoty.

¹¹⁷ B. Prokop z Jindřichova Hradce, řečený Ryšavý-Rufus (* před 1450, † 1507), bakalář od r. 1467, teologický spisovatel, sudí a předseda Úzké rady.

¹¹⁸ Augustin Haláš z Chrudimi, bakalář, student pražské university.

¹¹⁹ Jiří Pětikostelský (Pětikostelecký), později od Jednoty odpadl.

¹²⁰ B. Tůma Přeloučský (1435? - 1518), autor *Spisu o původu Jednoty a o chudých lidech* (1502; vyd. Vojtěch Sokol, Praha [Melantrich] 1947), později bydlel v Přerově; byl hlavním sudím v Úzké radě.

¹²¹ Srov. fol. 67v, pozn. 7.

¹²² »inkvizitora nepravosti kacířství« ▪ Papežský inkvizitor dominikán Heinrich Krämer (Henricus Institoris), autor spisu o čarodějnicích *Malleus maleficarum*, přišel do českých zemí r. 1500.

¹²³ Šimon Hranický († 1511), bratrský farář v Lipníku, starší Jednoty bratrské.

¹²⁴ Utravvistický farář Tomáš z Lipníka vyvolal spor o legitimitu sňatku B. Šimona. V polemice rozhodlo vynikající vystoupení B. Tůmy ve prospěch B. Šimona.

¹²⁵ Polemika vyšla tiskem: *První cedule bratra Šimonova, kterýž psal pánom starším hranickým. Druhá cedule bratra Šimonova, kterýž psal knězi Tomášovi, faráři hranickému.* Litomyšl (Pavel Olivetský) 1507. Knihopis 16343.

¹²⁶ Michal z Žamberka († 1501) byl farář podobojí, který velmi sympatizoval s Bratřími usadivšími se v Kunvaldu. Po uvěznění r. 1460 odešel na panství rychnovské. Potom přešel k Jednotě bratrské a stal se bratrským knězem; znovu vězněn, propuštěn po korunovaci Vladislava Jagellonského 1471.

¹²⁷ Srov. Am 5,13; Kral: *Protož rozumný v ten čas mlčeti musí, nebo čas ten zlý jest.*

¹²⁸ První pronásledování Jednoty bratrské začalo kolem r. 1460 na panství litickém.

¹²⁹ Srov. Ř 1,32; Vulg: *...et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus;* BlahNZ: *[a však] netoliko ty věci činí, ale i [jiným též] činícím^f povolují.* Pozn. ^f: *v tom líbost mají;* Ekum: *... a přece nejenže sami tak jednají, ale také jiným takové jednání schvalují.*

¹³⁰ V začátcích Jednoty horlivě diskutované a katolickou církví odmítané tvrzení, že špatný kněz neposvěcuje, se objevuje už v době Husově u Jakoubka ze Stříbra, pak u Chelčického, Rokycany a jinde.

¹³¹ Od r. 1467 až do 1471, do konce vlády Jiřího z Poděbrad, byla Jednota pronásledována podruhé; přitom přišlo o život sedm Bratří.

¹³² Pan Burian Trčka z Lipnice se stal příznivcem Jednoty a přimlouval se za ni u krále na konci prvního pronásledování r. 1461.

¹³³ Martin Lupáč (* před 1400 - † 1468), Rokycanův sufragán; viz fol. 77r. Radikální husitský teolog. názorově blízký Jednotě bratrské.

¹³⁴ římskou církev katolickou

¹³⁵ Srov. Mt 16,26; BlahNZ: *Nebo co platno jest člověku, by pak všecken svět získal, a^l své duši uškodil? A nebo kterou dá člověk odměnu za duši svou? Pozn. ^l: na své duši trestán byl.*

¹³⁶ Srov. L 12,47; BlahNZ: *Služebník pak ten, kterýž znal vůli pána svého a ne^e připravoval se, a nečinil podle vůle jeho, bit bude velmi ... Pozn. ^e: strožil se.*

¹³⁷ Srov. L 23,12; BlahNZ: *I učinění sou přátelé Heródes s Pilátem v ten den. Nebo před tím nepřátelé byli vespolek.*

¹³⁸ Jošt z Rožmberka (Jost von Rosenberg) byl rádcem krále Jiřího ve věci táborů a Jednoty bratrské a horlivě kázal proti kalichu a ponoukal krále k ostrému postupu proti Jednotě. Viz také fol. 80v.

¹³⁹ Srov. Gram. fol. 296b: *Nevohořelát jest to pečeňka*, t. požitelný statček. Staří o múcedlnictví tak říkali.

¹⁴⁰ M. Pavel z Žatce? Utravvistický administrátor.

¹⁴¹ Tas z Boskovic

¹⁴² B. Jakub Chulava byl upálen r. 1467 z rozkazu biskupa olomouckého.

¹⁴³ Mistr = Rokycana

¹⁴⁴ Na Poděbradech byli uvězněni poslední táboři už v 50. letech XV. stol. Srov. fol. 81v, pozn. 102.

¹⁴⁵ Volený tábořský biskup, náboženský myslitel a vůdce Mikuláš Biskupec z Pelhřimova, autor tábořské konfese a latinské „Kroniky kněží tábořských“.

¹⁴⁶ Jan Kakamerda (Kamerda, † 1461?), jeden z tzv. „Klatovských bratří“, kteří se připojili ke kunvaldské Jednotě bratrské asi 1458/59.

¹⁴⁷ Podle tradice to měl být Mikuláš z Pelhřimova.

¹⁴⁸ Michal z Žamberka (viz fol. 87v, pozn. XXIV) byl vězněn v Mostě až 1468/69.

¹⁴⁹ Student Matěj Dolanský z Žatce byl uvězněn 1461.

¹⁵⁰ Mladá Boleslav byla střediskem Jednoty bratrské.

¹⁵¹ uherský zlatý

¹⁵² Srov. 1 Kr 17,2-6.

¹⁵³ 22. 2. 1471.

¹⁵⁴ 22. 3. 1471.

¹⁵⁵ Viz fol. 87r, pozn. 118.

¹⁵⁶ Viz tamtéž, pozn. 119.

¹⁵⁷ Narážka na vynucování přiznání u zlodějů útrpným právem.

¹⁵⁸ Odvolávací formule byla sestavena Rokycanou.

¹⁵⁹ V létě 1468.

¹⁶⁰ Hanlivá přezdívka používaná bezdůvodně pro České bratry.

¹⁶¹ Šestý list Rokycanovi z přelomu let 1468/69. Srov. Bidlo I, 54n.

¹⁶² Po zřízení bratrského kněžstva r. 1467.

¹⁶³ »on jim ... žádné bludné učení nevytýkal«

¹⁶⁴ Událost z května 1468 souvisí s bojem Jiřího z Poděbrad s Matyášem I. Korvínem.

¹⁶⁵ Sněm v Benešově r. 1473.

¹⁶⁶ Zemřela na Mělnice r. 1475.

¹⁶⁷ Srov. L 12,32; BlahNZ: *Neboj se, ó maličké stádce, neboť se jest zalíbilo Otcí vašemu dáti vám království.*

¹⁶⁸ Strana podobojí v soutěži s Jednotou bratrskou se uchýlovala i k značně nečistým metodám. Využívala například lži a výmyslů jistého Jana z Teplic, zvaného Bratřimi „Ležka“, který se vydával za bývalého významného člena Jednoty; farář Vít z Krupé vydal tyto pomluvy tiskem 1476. (Výtah z textu publikoval J. Goll ve Zprávách Král. Spol. Nauk r. 1878, s. 162 n.) Bratři reagovali až na opakovanou akci obranným spiskem r. 1504.

¹⁶⁹ Jan z Teplic; srov. poznámku 168.

¹⁷⁰ Prokop z Jindřichova Hradce, zvaný Ryšavý (Rufus), bakalář od r. 1467, teologický spisovatel mladší generace, sudí Jednoty a velmi vlivný předseda Úzké rady.

¹⁷¹ »na jehož názorech celá Jednota později trvala v mnohých věcech«

¹⁷² Jan Klenovský (* kolem 1430 - † 1498) byl s Řehořem Krajčím a Prokopem Ryšavým jedním ze zakladatelů Jednoty bratrské. Blahoslav si vážil jeho zbožnosti, štědrosti, učenosti a bystrého vtipu. Jeho přípovědky, přísloví a epistoly se nedochovaly. Je autorem bratrské konfese (před r. 1498), sepsané pro syna krále Jiřího z Poděbrad.

¹⁷³ Jan Táborský, řečený Vilémek († 1495 v Litomyšli), učený člen Jednoty, byl i v Římě.

¹⁷⁴ Tůma Přeloučský (1435? - 1518), bydlel v Přerově, byl hlavním sudím v Úzké radě.

¹⁷⁵ Ambrož ze Skutče († 1520) patřil mezi první kněží Jednoty bratrské, byl školsky vzdělán a byl členem Úzké rady; byl představitelem Prácheňského kraje a působil ve Štětkni u Strakonic.

¹⁷⁶ Šlo o vytvoření nového kněžského řádu, svěcení kněží, posloupnost biskupů atd.; tyto otázky zaměstnávaly především Bratra Řehoře a první generaci bratrských kněží.

¹⁷⁷ Srov. kap. 6.

¹⁷⁸ 1 K 2,12-13; BlahNZ: *My pak nepřijali sme ducha světa, ale Ducha toho, kterýž jest z Boha: abychom věděli, které věci od Boha darovány sou nám, o nichž i mluvíme ne [těmi] ^c slovy umělými, jimž lidská moudrost učí, ale, ale [umělými řečmi], kterýmž vyučuje Duch svatý, ^d duchovním to, což duchovního jest, ^e přivlastňujícíe.* Pozn. ^c: *řečmi skřtaltovanými;* ^d: *Některí to na osoby, jiní pak na slova táhnou;* ^e: *připojujícíe.*

¹⁷⁹ Do Indie lokalizovali od středověku vybájenou „zemi popa Jana“ = „říši kněze/krále Jana“, v níž měla být podle pověstí rozšířena jakási ideální křesťanská církev. O vyvrácení této říše Čingischánem píše i Marco Polo.

¹⁸⁰ Kontakty s řeckými kněžími dokládá už Jakoubek ze Stříbra. V Praze žili někteří řečtí kněží po pádu Cařihradu 1453.

¹⁸¹ Jako Rácové byli označováni v maďarském prostředí Srbové.

¹⁸² Jako Rusové byli označováni Ukrajinci a Rusíni.

¹⁸³ Jde zřejmě o kontakty s arménskou církví, která měla biskupa ve Lvově.

¹⁸⁴ V Multánském knížectví skončila po r. 1450 i část husitů (tzv. „moldavští bratři“)

¹⁸⁵ Kněží ortodoxní církve ve Valašském knížectví v dnešním Rumunsku.

¹⁸⁶ Viz fol. 67r, pozn. 2.

¹⁸⁷ Štěpán z Basileje, biskup valdenský, upálen ve Vídni 19. 8. 1467; vystudoval v Praze a v Žatci. Jednota s ním navázala spojení kolem r. 1460.

¹⁸⁸ Silvestr I. († 335, papežem od 314). Podle legendy pokřtil císaře Konstantina a vyléčil jej z malomocenství.

¹⁸⁹ Konstantin I. Veliký (280? - 337), římský císař (od 306), Ediktem milánským z r. 313 uznal a podpořil křesťanství a zrovnoprávnil je s pohanstvím; na smrtelné posteli se dal pokřtít. Podle falsa *Donatio/Constitutum Constantini* („Darování Konstantinovo“) z 8./9. stol. ustanovil prý primát římské církve a předal papeži Silvestru I. město Řím a západní polovinu římské říše. Toto falsum sloužilo jako důkaz legitimacy světské moci římské církve.

¹⁹⁰ Valdenští věřili, že se jejich strana odtrhla od římské církve ihned po „Darování Konstantinově“ ve 4. století.

¹⁹¹ Friedrich Reiser, původem z jižního Německa, byl vysvěcen na valdenského biskupa tábořským biskupem Mikulášem z Pelhřimova. Byl upálen ve Štrasburku r. 1458.

¹⁹² biskupa ... sama třetího »biskupa ... a ještě dva další«

¹⁹³ Srov. Sk 4,32; BlahNZ: *Toho pak množství věřících, bylo jedno srdce a jedna duše.*

¹⁹⁴ Václav IV.

¹⁹⁵ Konrád z Vechty († 1431), arcibiskup, který se r. 1421 přidal k husitům.

¹⁹⁶ Srov. 1 K 10,11; BlahNZ: *Toto pak všecko u figůře dalo se jim, a napsáno jest k napomenutí našemu, ^c kteříž sme již na konci světa.* Pozn. ^c: *na kteréž již koncové světa ubíhají.* Ekum.: *To, co se jim stalo, je výstražný obraz a bylo to napsáno k napomenutí nám, které zastihl přelom věků.*

¹⁹⁷ Zj 18,4

¹⁹⁸ Srov. Fp 2,3-4.

¹⁹⁹ O této okolnosti není nic bližšího známo.

²⁰⁰ Míneň jsou táboři.

²⁰¹ Města tábořská.

²⁰² Sešli se ve Lhotce u Rychnova.

²⁰³ J 14,14; BlahNZ: *Budete-li zač prositi ve jménu mém, Jáť učiním.*

- ²⁰⁴ Srov. 2 K 6,2; BlahNZ: ^kV čas příhodný uslyšel sem tě, a v den spasení spomohl sem tobě. Aj, nyní čas příhodný, aj, nyní dnové spasení. Pozn. ^k: t. kdyžt byla toho pilná potřeba.
- ²⁰⁵ »na delší čas«
- ²⁰⁶ 26. 3. 1467
- ²⁰⁷ Srov. Sk 1,15-26.
- ²⁰⁸ Vydal je Bidlo v 1. svazku Aktů Jednoty bratrské.
- ²⁰⁹ Jan Blahoslav uvádí ve svém *Písni duchovních některých, jichž se ode vši Jednoty bratrské užívá, rejstříku* (1561), fol. 322a, pod záhlavím „Bratr Matěj Konvaldský“: „Radujmež se vždy společně, chválu| *Licet hanc cantilenam multi tribuant alio cuidam bono viro, qui vocabatur Gabriel Komarovský.* (Třebaže tuto píseň mnozí připisují nějakému jinému dobrému muži, který se jmenoval Gabriel Komarovský.)
- ²¹⁰ Srov. fol. 97v, pozn. 187. Podle J. Th. Müllera (Geschichte I, s. 131-138) zde nejde o Štěpána z Basileje, upáleného ve Vídni, nýbrž o jiného valdenského staršího nebo biskupa Štěpána.
- ²¹¹ Srov. Ezd 1,7-11; 5,14. Srov. také Jr 27,21-22.
- ²¹² Podle názoru Odložilíka možná míněn traktát *Kterak se mají lidé míti k církvi římské* (ed. Bidlo, *Akty Jednoty bratrské I*, 309-387).
- ²¹³ »A toho Michala ještě s jedním (Bratrem) vyslali nikoli do Itálie,« ▪ Narážka na běžnou praxi u kněží podobojí získat svěcení v Itálii, a to často za ponižujících okolností.
- ²¹⁴ »biskupství a kněžství byla jedna a táž věc«
- ²¹⁵ »vzal na sebe poddanost«
- ²¹⁶ »bylo mu dovoleno«
- ²¹⁷ Odkaz na Štěpána z Basileje. Viz fol. 97v, pozn. 187.
- ²¹⁸ Srov. 2 S 7,14. Jb 21,9. Ž 38(39),11; 88(89),33. Př 13,24; 22,15; 23,13; 23,14. Pl 3,1. Ez 21,13. Mi 6,9.
- ²¹⁹ »v jednotlivých člancích i odstavcích porůznu píší.«
- ²²⁰ Srov. fol. 73r, pozn. 30.
- ²²¹ Vilémovský klášter na Čáslavsku byl osazen husitskými mnichy. Zde se vytvořila sekta „nábožných vilémovských“, kteří se řídili zásadou, že „požívání večere Páně je akt poslušnosti zákona Kristova; i podávali – mnohým na podiv – kdekomu, i zjevným hříšníkům i bláznům, aby se tak stalo Božím zákonu zadost. Když však vilémovští mniši začali vynucovat na poddaných sedlácích platy, pohoršili se nad jejich jednáním někteří z této skupiny jako nad nenáležitou lakotou a odloučili se od nich“ (Říčan, s.21).
- ²²² Srov. Zj 17,1.15-16; 18,23; 19,2; 21,2.9; 22,17.
- ²²³ »majetek a světskou moc«
- ²²⁴ »nestačilo jim, že měli v čele Krista«
- ²²⁵ Srov. 2 Te 2,3-4; BlahNZ: *Nesvodiž vás žádný nižádným obyčejem. Neboť [nenastane den Páně] než až prvě přijde odstoupení, a zjeven bude člověk hřícha, syn zatracení, protivící a povyšující se nade všecko, což slove Bůh, a nebo čemuž se děje Božská čest: tak že se posadí v chrámě Božím, ^ctak sobě počínaje, jako by byl Bůh.* Pozn. ^c: *vystavuje sebe za Boha.* Ekum.: *Žádným způsobem se nedejte od nikoho oklamat, protože [den Páně] nenastane, dokud nedojde ke vzpouře proti Bohu a neobjeví se člověk nepravosti, syn zatracení. Ten se postaví na odpor a ,povýší se nade všecko, co má jméno Boží‘ nebo čemu se vzdává božská pocta. Dokonce ,usedne v chrámu Božím‘ a bude se vydávat za Boha.*
- ²²⁶ »pro bludy v názorech a v životě«
- ²²⁷ Vytýká se zde Rokycanovi, že se shodoval s církví římskou ve věci přítomnosti Kristovy ve svátosti oltářní.
- ²²⁸ *Pře Jana Augusty, a kněžstva kališného, od něho samého věrně a pravě sepsaná, všem vůbec k soudu podaná.* Litomyšl? (Alexandr?) 1543; Knihopis 850.
- ²²⁹ Srov. fol. 89r, pozn. 130.
- ²³⁰ „Strana podobojí trvala na požadavku, aby kněží byli svěceni biskupy; poněvadž pak po smrti arcibiskupa Konráda z Vechty v zemi k tomu ochotných nebylo, vypravovali se utrakvističtí kandidáti do rozličných krajín, hledající biskupy, kteří by je vysvětili.“ (Odložilík). Srov. i fol. 103r, pozn. 213.
- ²³¹ »to měnili a slib nedodržovali«
- ²³² »českým utrakvistům«
- ²³³ Tyto události se odehrály v Kutné Hoře brzy po smrti krále Václava IV. (†16. 8. 1419).
- ²³⁴ Vratislavský biskup Konrád, zavilý nepřítel husitů.
- ²³⁵ Jde asi o obléhání Vyšehradu na podzim 1420
- ²³⁶ Jde o události z r. 1431.
- ²³⁷ Jde o výpravu krále Matyáše proti Jiřímu z Poděbrad r. 1468.
- ²³⁸ Utrakvistická kritika římské církve.
- ²³⁹ Katolická kritika utrakvistů.
- ²⁴⁰ »Pro špatný život«
- ²⁴¹ Strany podobojí.

²⁴² Je to narážka na místo z 9. kapitoly evangelia Lukášova o hněvu učedníků proti samařské vesnici. Srov. L 9,52-56; Ekum.: ... *přišli do jedné samařské vesnice, aby pro něho vše připravili. Ale tam jej nepřijali, protože jeho tvář byla obrácena k Jeruzalému. Když to uviděli učedníci Jakub a Jan, řekli: „Pane, máme přivolat oheň s nebe, aby je zahubil, jako to učinil Eliáš?“ Obrátil se a pokáral je: „Nevíte, jakého jste ducha. Syn člověka nepřišel lidi zahubit, ale zachránit.“ Viz L 9,55; BlahNZ: *A obrátiv se [Ježiš] potrestal jich řka: „Nevíte, čího ste vy duchu.“ Pozn. ¹: přimluvil jim.**

²⁴³ S utrakvistickými kněžími.

²⁴⁴ Hlavní rozpory mezi tábory a pražany se týkaly bohoslužebných řádů. Teprve v důsledku oslabení táborského vlivu došlo ve 40. letech 15. stol. k jistému vyrovnání a k přizpůsobení táborů pražanům v učení i v rituální oblasti. Králem je zde míněn zřejmě Jiří z Poděbrad, který tehdy ovšem ještě králem nebyl.

²⁴⁵ Kritika praxe valdenských, kteří se chránili před pronásledováním tím, že naoko udržovali styky s kněžími církve obecné, přijímali od nich svátost oltářní, ale zároveň poukazovali na zkaženost této církve a katolického kněžstva.

²⁴⁶ Srov. také fol. 98r/v.

²⁴⁷ Srov. fol. 98v.

²⁴⁸ »na nic jiného nemysleli«

²⁴⁹ »že se odchýlili od toho«

²⁵⁰ Fp 3,17; BlahNZ: ^d*Spolunásledovníci moji buďte, bratři, a šetřte těch, kteříž tak chodí, jakož máte příklad na nás. Pozn. ^d: opravdoví. Ekum.: Bratři, napodobujte mne. Hled'te na ty, kdo žijí podle našeho příkladu.*

²⁵¹ »krajní nouzí«

²⁵² Srov. 1 S 21,4-7.

²⁵³ Srov. Mt 12,3-4.

²⁵⁴ Viz fol.76r, pozn. 50.

²⁵⁵ 2. kapitola Lombardova díla *Quattuor libri sententiarum*. Srov. MPL 222.

²⁵⁶ »bohoslužebných věcí/církevních úkonů«

²⁵⁷ církvi podobojí

²⁵⁸ Srov. Iz 19,14; Ekum.: *Hospodin namíchal do jeho nitra ducha závratí, takže zavedli Egypt na scestí ve všem jeho počínání, jako když opilec vrávorá ve vlastních zvrzacích.*

²⁵⁹ »že se zasadili o Boží věc«

²⁶⁰ Viz Mt 14,22-33. Srov. Jan z Rokycan, *Postilla*.

²⁶¹ »a náležitě k té věci cituje církevní autority«

²⁶² Srov. fol. 86r/v.

²⁶³ Viz fol. 93v.

²⁶⁴ Viz fol. 89v-90v.

²⁶⁵ »stále pokračovali/neustávali«

²⁶⁶ Viz fol. 99v-100r.

²⁶⁷ Sov. Da 13.

²⁶⁸ Srov. J 8,44-55.

²⁶⁹ J 15,7.

²⁷⁰ Mt 21,22.

²⁷¹ Gamaliel byl podle Sk 5,34-39 moudrý učitel zákona a člen nejvyššího židovského soudu (synedria); byl učitelem sv. Pavla (srov. Sk 22,3); jeho účast na pohřbu sv. Štěpána se uvádí pouze v legendách (Gamaliel spolu s Nikodémem prý Štěpána pohřbili v novém hrobě na pozemku Gamalielově).

²⁷² Srov. Sk 5,38-39; BlahNZ: *Nebo jestli žeť jest z lidí rada tato, a nebo dílo toto, rozprchneť se: pakliť jest z Boha, nebudete moci toho ^czkaziti, abyšte snad i ^dBohu odporní nalzení nebyli. Pozn. ^c: roztrhati; ^d: s Bohem bojující. Ekum.: *Pochází-li tento záměr a toto dílo z lidí, rozpadne se samo; pochází-li z Boha, nebudete moci ty lidi vyhubit – nechcete přece bojovat proti Bohu.**

²⁷³ Viz Jaroslav Goll: *Chelčický a Jednota v XV. století*. Praha (Historický klub)1916, s. 140-143.

²⁷⁴ M. Matěj z Janova; srov. fol. 75v, pozn. 46.

²⁷⁵ Albrecht II.

²⁷⁶ Ladislav Pohrobek.

²⁷⁷ »šťastně se mu povede«

²⁷⁸ Historická osoba známá pod označením Bratr Paleček / Palček. Narodil se zřejmě někdy na samém začátku 15. století na Slánsku nebo Kouřimsku, byl údajně rytířského původu a stal se dvorským šaškem krále Jiřího z Poděbrad. O jeho kouscích a výrociích se zachoval soubor rozprávek z počátku 16. století, opírajících se o starší ústní podání. Srov. Kolářův komentář ke knize *Třikrát rozprávky o jednom hrdinovi. Ezop – Ejlenšpigel – Paleček*. Vyd. Jaroslav Kolár. Praha (Lidové noviny) 2004. Tam další literatura.

---

²⁷⁹ Termínem *mládenec, učedník* se v Jednotě označovali *akoluti, podjáhni*. Byli to hoši z bratrských rodin, kteří se pod vedením kněze vzdělávali a byli vychováváni k duchovenské práci a kteří již vykonávali drobnější bohoslužebné úkony.

²⁸⁰ První Bratří zvolení za kněze. Srov. fol. 102r/v.